

RAPPORT FOR FINANSINSTITUSJONER

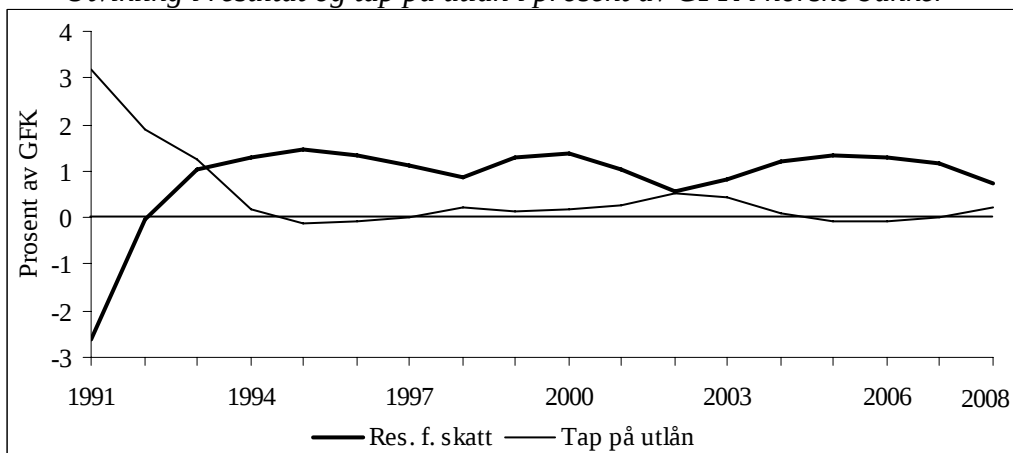
2008

Foreløpige tall

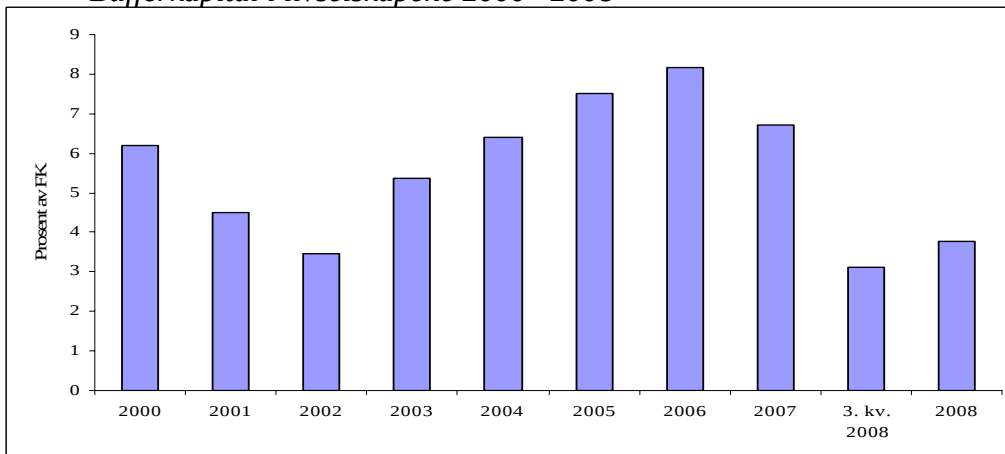
1. Hovedinntrykk..	2
2. Makroøkonomisk bakgrunn.....	5
3. Strukturen i finansmarkedet	7
4. Banker	13
5. Finansieringsforetak	22
6. Livsforsikringsselskaper.....	29
7. Pensjonskasser	33
8. Skadeforsikringsselskaper	36

VEDLEGG

Utvikling i resultat og tap på utlån i prosent av GFK i norske banker

Bufferkapital i livselskapene 2000–2008

1. HOVEDINNTRYKK

Aktiviteten i norsk økonomi viste betydelig tegn til omslag i første halvdel av 2008, og omslaget ble forsterket ytterligere i løpet av høsten etter at den internasjonale finanskrisen eskalerte. SSB anslår at BNP veksten for Fastlands-Norge vil falle til 2,2 prosent i 2008 fra 6,2 prosent i 2007. Det er ventet betydelig oppbremsing i 2009, og fastlands-BNP antas å falle med 0,4 prosent. Arbeidsledigheten er på vei opp. Ifølge tall fra NAV utgjorde de ledige 2,6 prosent av arbeidsstyrken i januar 2009, mens tall fra AKU viser en ledighet på 2,9 prosent i november 2008. Til tross for sentralbankenes rentenedsettelse holdt markedsrentene seg lenge høyere enn det styringsrentene skulle tilsi høsten 2008. Risikopåslaget ble imidlertid redusert frem mot utgangen av året. Norges Bank satte ned renten fra 5,75 til 3 prosent høsten 2008, og med ytterligere 0,5 prosentpoeng i februar 2009.

Den internasjonale finansuroen har preget aksjemarkedene i 2008. Aksjemarkedene falt gjennom året, og spesielt kraftig i tredje kvartal i etterkant av konkursen i investeringsbanken Lehman Brothers. Verdensindeksen falt med 40 prosent i 2008, mens verdiene på Oslo Børs ble redusert med hele 54 prosent. Fra årsskiftet og frem til 6. februar har Verdensindeksen falt med 3,8 prosent, mens Oslo Børs har hatt en oppgang på 3,5 prosent. De lange norske rentene (10-årig statsobligasjonsrente) har falt med 0,8 prosentpoeng i 2008 til 3,88 prosent. Tilsvarende renter i USA og euroområdet var h.h.v. 2,22 prosent og 2,94 prosent ved utgangen av 2008. Gjeldsveksten holdt seg høy gjennom 2008, men falt betydelig mot slutten av året. Tolv månedersveksten i innenlandsk kreditt til publikum (K2) var 9,9 prosent ved utgangen av desember 2008, mot 14,3 prosent i desember 2007. Tilsvarende kredittvekst for ikke-finansielle foretak var 14,8 prosent, mens for husholdningene var kredittveksten 7,1 prosent. Veksten i samlet bruttogjeld (K3) til Fastlands-Norge har avtatt gjennom 2008 og var 10,7 prosent på årlig basis i november 2008.

Bankene hadde samlet et resultat før skatt på 19,8 mrd. kroner, om lag 8,8 mrd. kroner lavere enn i 2007. I forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) var dette en nedgang på 0,5 prosentpoeng til 0,69 prosent. Egenkapitalavkastningen falt i samme periode fra 15 prosent til 9 prosent. Resultatet er sterkt påvirket av kurstap på verdipapirer som følge av uroen i finansmarkedene og betydelig økning i tap på utlån. 20 banker hadde underskudd for 2008, i hovedsak mindre sparebanker og nystartede forretningsbanker, mens om lag halvparten av norske banker hadde underskudd isolert i fjerde kvartal. Netto renteinntektene har økt i forhold til GFK fra 1,53 prosent til 1,57 prosent. Utlånstapene har økt sammenlignet med 2007, og det var særlig sterk økning i fjerde kvartal. Bankene samlet hadde 5,7 mrd. kroner i tap på utlån i 2008, mot null i 2007. I forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital var tap på utlån 0,20 prosent.

Bankenes utlånsvekst til kunder var 10,4 prosent siste år. Overføringene av godt sikrede utlån fra banker til boligkredittforetak påvirker vekstraten betraktelig. Ved å inkludere overføringene av utlån til boligkredittforetak var utlånsveksten 17,5 prosent siste år. Veksten i utlån med pant i bolig til personkunder, hensyntatt overføringer til boligkredittforetak, var 7,1 prosent siste år. Den sterke veksten i utlån til foretak har fortsatt, og var hele 18,2 prosent til innenlandske foretak. Årsveksten i innskudd fra kunder var 10,3, og innskuddsdekningen utgjorde 63,5 prosent ved utgangen av 2008. For bankene samlet har volum av misligholdte engasjementer økt med nær 7 mrd. kroner sammenlignet med utgangen av 2007, en vekst på 70 prosent. I forhold til utlån lå likevel misligholdte engasjementer fortsatt på et lavt nivå, 0,8 prosent av brutto utlån mot 0,5 prosent ett år tilbake.

Syv større banker benyttet interne modeller (IRB) i det nye kapitaldekningsregelverket (Basel II) for beregning av minstekrav til kapital i 2008. I 2008 skal IRB-bankene ha ansvarlig kapital som minst tilsvarer 90 prosent av minstekravet for kapital etter Basel I-regelverket. Alle øvrige banker må benytte standardmetoden i Basel II regelverket i 2008. Samlet kjernekapitaldekning for disse bankene var 12,2 prosent ved utgangen av året, en økning på 0,7 prosentpoeng fra ett år tidligere. Økningen er påvirket av at kun et fåtall banker fulgte Basel II-regelverket pr. 31.12.2007.

Finansieringsselskapenes resultat før skatt var 1,7 mrd. kroner, 60 mill. kroner svakere enn i 2007. I forhold til GFK innebar dette en nedgang på 0,45 prosentpoeng til 1,36 prosent. I forhold til forvaltningskapitalen økte netto renteinntektene også for finansieringsselskapene. Bokførte tap på utlån økte med 700 mill. kroner i forhold til 2007, og utgjorde 0,75 prosent av forvaltningskapitalen. Misligholdte lån har økt med 53 prosent siste år, og utgjorde 3,1 prosent av brutto utlån. Selskapene hadde fortsatt sterk vekst i utlån, og utlån til kunder økte med 25 prosent siste 12-måneder. Korrigert for oppkjøp av et selskap var veksten 14 prosent. For selskaper som driver med forbruksfinansiering var veksten i utlån fortsatt sterk (17 prosent), men stagnerte mot slutten av året. For disse selskapene var det betydelig økning i tap på utlån og mislighold sammenlignet med ett år tilbake og utgjorde h.h.v 2,1 prosent og 6,6 prosent av utlånene ved utgangen av 2008, klart høyere enn for øvrige finansieringsselskaper og banker.

Kredittforetakenes resultat av ordinær drift før skatt var på 2,5 mrd. kroner, mot 1,0 mrd. kroner året før. Resultatet er påvirket av økte netto renteinntekter som følge av overføringer av utlån fra banker til boligkredittforetak. Egenkapitalavkastningen økte fra 7 prosent til 12 prosent. Kredittforetakenes utlån økte med 50 prosent siste 12 måneder. Korrigert for porteføljeoverføringer mellom bank og kredittforetak var kun liten økning i utlånene. Boligkredittforetakene hadde ved utgangen av 2008 utstedt obligasjoner med fortrinnsrett på om lag 210 mrd. kroner, mot om lag 50 mrd. kroner ved utgangen av 2007. Eksportfinans inngår ikke i resultat- og balansetallene for kredittforetakene.

For **livsforsikringsselskapene og pensjonskassene** trådte nye virksomhetsregler og endringer i årsregnskapsforskriften i kraft med virkning fra 1. januar 2008. Regelverksendringene har betydelig innvirkning på innhold og presentasjon av regnskapene for 2008, i tillegg til at det er åpnet for fritak fra å utarbeide sammenlignbare tall for 2007.

Svakt finansresultat ga svake resultater i livsforsikringsselskapene. Verdijustert kapitalavkastning på kollektivporteføljen ble negativ på -1,4 prosent i 2008. Bokført kapitalavkastning ble i samme periode 1,3 prosent. Negative verdiendringer og realisert tap på aksjebeholdningen bidro negativt til livsforsikringsselskapenes resultat for 2008. Mens obligasjoner hadde en negativ verdiendring i de tre første kvartalene bidro økningen i fjerde kvartal til at verdien på obligasjonene for 2008 sett under ett økte. Økning i renteinntekter bidro også positivt. Bruk av tilleggsavsetninger på 11 mrd. kroner gjør at resultat før skatt ble negativt på – 2,7 mrd. kroner slik at årsresultatet ble bedre enn resultatet etter de tre første kvartalene i 2008 skulle tilsi. Verdijustert resultat, som inkluderer endringer i kursreguleringsfondet, var på – 20 mrd. kroner. Med unntak av ett mindre selskap hadde alle livsforsikringsselskapene negativt verdijustert resultat i 2008.

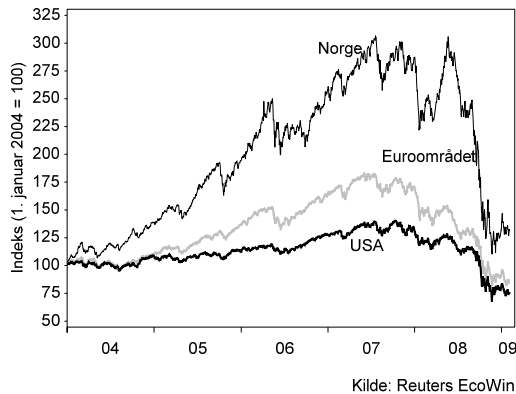
Livsforsikringsselskapene har solgt en stor del av aksjeporteføljen slik at andelen aksjer utgjorde 12 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 2008. De største selskapene hadde ved utgangen av oktober 2008 en aksjeeksponering (som også tar hensyn til derivatposisjoner) som var under 5 prosent av forvaltningskapitalen. Frigjorte midler er i stor grad plassert i rentepapirer, og sertifikater og obligasjoner vurdert til virkelig verdi utgjorde 36 prosent av forvaltningskapitalen. Obligasjoner ”holdt til forfall” utgjorde 16 prosent. Bufferkapitalen var 27 mrd. kroner ved utgangen av 2008, en økning på 7 mrd. kroner siste kvartal. I forhold til forvaltningskapitalen ble bufferkapitalen økt med 0,9 prosentpoeng til 4 prosent. De største selskapene hadde de laveste nivåene på bufferkapitalen.

Det er fortsatt stor usikkerhet om utviklingen både i realøkonomien og verdipapirmarkedene fremover. Selskapene har lavt nivå på bufferkapitalen. Samtidig er imidlertid også risikoen i selskapenes porteføljer redusert, blant annet ved nedsalg i aksjer. På den annen side begrenser dette selskapenes muligheter til å bygge opp reserver ved oppgang i aksjemarkedet.

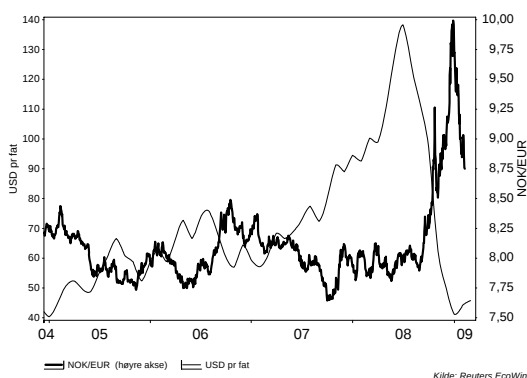
Pensjonskassene hadde samlet en verdijustert avkastning på -8,5 prosent i 2008. Avkastningen var -9,6 prosent i de private pensjonskassene og -6,2 prosent i de kommunale pensjonskassene. En høyere aksjeeksponering i balansen førte til at den verdijusterte avkastningen i private pensjonskasser ble enda svakere enn avkastningen i kommunale pensjonskasser. Ved utgangen av 2008 har pensjonskassene fortsatt en relativt høy aksjeandel på 27 prosent. Pensjonskassenes bufferkapital var 5,9 mrd. kroner som tilsvarte 4,5 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 2008. Dette er et høyere nivå enn for livsforsikringsselskapene.

Resultat av ordinær drift i **skadeforsikringsselskapene** (uten captive-selskapene) var 418 mill. kroner i 2008 mot 4,2 mrd. kroner i 2007. Svakere resultater skyldes lavere netto finansinntekter. Økt bruk av sikkerhetsavsetninger bidro til økning i selskapenes tekniske resultat. I tillegg ga større økning i premieinntekter enn i erstatning – og driftskostnader reduksjon i combined ratio på 3,7 prosentpoeng til 90,8 prosent. 18 av 44 skadeforsikringsselskaper hadde negativt resultat før skatt i 2008.

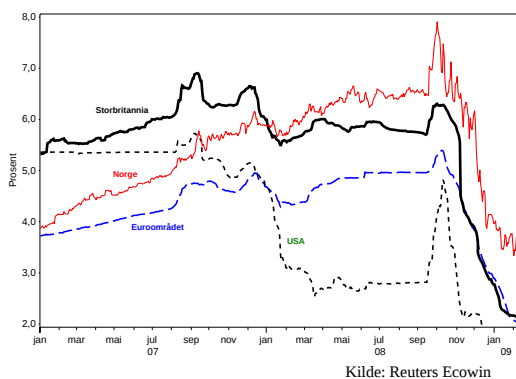
Figur 2.1: Aksjeindekser USA, Euroområdet og Norge. Indeksert (01.01.04=100)

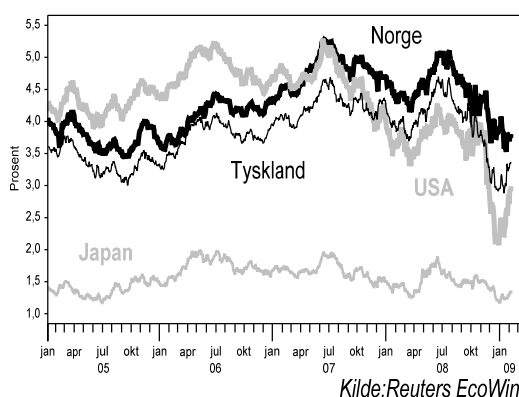
Figur 2.2: Oljepris og kroner pr. euro

Figur 2.3: Interbankrenter

Figur 2.4: Langsiktig rentenivå

2. MAKROØKONOMISK BAKGRUNN

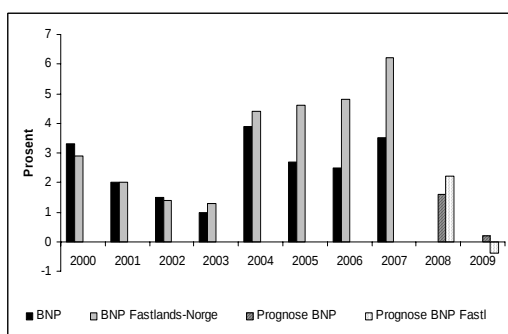
Den internasjonale finanskrisen preget aksjemarkedene i 2008. Verdiene i aksjemarkedene falt betydelig gjennom året, og spesielt i tredje kvartal i etterkant av konkursen i Lehman Brothers. MS Verdensindeksen falt med 40 prosent i 2008, mens verdiene på Oslo Børs ble redusert med hele 54 prosent. I USA falt S&P 500 med 38,5 prosent i samme periode. Fra årsskiftet 2008/2009 og frem til 6. februar, har MS Verdensindeksen og S&P 500 falt med 3,8 prosent, mens Oslo Børs har økt med 3,5 prosent.

Oljeprisen varierte sterkt i 2008. Etter kraftig vekst i de første kvartalene i 2008, nådde prisen på Nordsjøolje en foreløpig topp ved inngangen til tredje kvartal, med nær 150 dollar per fat. Fra tredje kvartal falt oljeprisen kraftig, og var ved utgangen året på sitt laveste nivå i 2008, med en verdi i underkant av 40 dollar per fat. Nedgangen i oljeprisen i tredje kvartal skyldes bl.a. økt oljeproduksjon i og utenfor OPEC og lavere etterspørsel i OECD-landene. Per 6. februar var prisen 44 dollar fatet for nordsjøolje, og det er stor usikkerhet knyttet til videre prisutvikling.

I 2008 gikk flere av verdens største økonomier inn i resesjon. Internasjonale konjunkturer forverret seg markant mot utgangen av 2008, med stadig svakere tall for økonomisk vekst og sysselsetting. USA hadde negativ BNP-vekst i tredje og fjerde kvartal og foreløpige nasjonalregnskapstall viser vekst på 1,3 prosent for 2008. IMF venter at BNP i USA vil falle med 1,6 prosent i 2009, etterfulgt av en svak oppgang i 2010. For euroområdet var BNP-veksten i 2008 1 prosent, og det forventes et fall i BNP på rundt 2 prosent for 2009. Veksten avtar også kraftig i de fremvoksende landene. Det er imidlertid uvanlig stor usikkerhet knyttet til prognosene, og politiske virkemidler i form av rentenedsettelse og tiltakspakker kan bidra positivt.

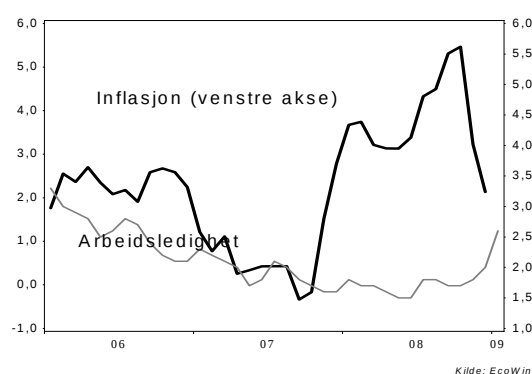
Flere sentralbanker kuttet styringsrentene kraftig i tredje og fjerde kvartal i 2008, for å motvirke de negative vekstimpulsene. I USA lå styringsrenten ved utgangen av 2008 i intervallet 0-0,25 prosent, etter flere rentenedsettelse fra oktober til desember 2008. Den europeiske sentralbanken senket også renten tre ganger i samme periode til 2,5 prosent og videre til 2 prosent i januar 2009. Bank of England kuttet styringsrenten til 2 prosent i desember 2008 og ytterligere 0,5 prosentpoeng i både januar og februar 2009. Norges Bank satte ned renten fra 5,75 til 3 prosent høsten 2008, og med ytterligere 0,5 prosentpoeng i februar 2009. Til tross for rentenedsettelsene holdt markedsrentene seg lenge høyere enn det styringsrentene skulle tilsi høsten 2008. Risikopåslaget ble imidlertid redusert frem mot utgangen av året. Renten på 10-årige statsobligasjoner i USA var da 2,22 prosent, ned fra 4,07 prosent året før. Tilsvarende renter i euroområdet og Norge var henholdsvis 2,94 og 3,88 prosent, en nedgang på 138 og 81 punkter, i samme periode. 6. februar 2009 var renten på 10-årige statsobligasjoner i USA 2,98 prosent mens tilsvarende renter i Norge og euroområdet var 3,78 og 3,37 prosent.

Figur 2.5: Vekst og prognoser for BNP

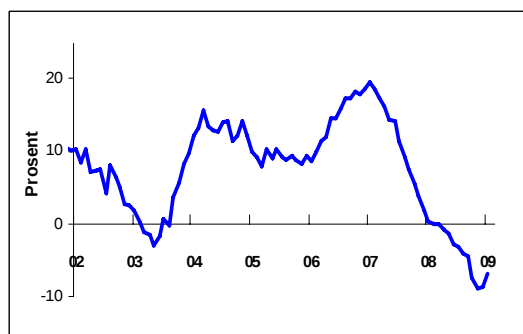
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.6: Inflasjon (KPI) og arbeidsledighet

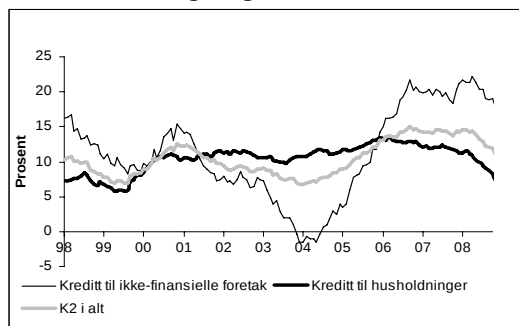
Kilde: EcoWin

Figur 2.7: Boligpriser: 12-månedersvekst

Kilde: NEF, EFF, ECON Pöyry og Finn.no

Figur 2.8: Vekst i innenlandsk kreditt til husholdninger og ikke-finansielle foretak.

Utviklingen i norsk økonomi gjennom 1. halvår talte for en myk landing etter flere år med særskilt høy vekst. Etter at den internasjonale finanskrisen eskalerte i omfang medio september, rammet også finanskrisen Norge og forsterket omslaget. I Statistisk sentralbyrås (SSB) anslag for norsk økonomi i desember, anslås BNP-veksten for Fastlands-Norge å falle til 2,2 prosent i 2008, mot 6,1 prosent i 2007. Betydelig lavere privat forbruksvekst og et kraftig fall i boliginvesteringene trakk BNP-veksten ned. Nedgangskonjunktoren vil forsterkes utover i 2009 og SSB venter at BNP Fastlands-Norge vil avta med 0,4 prosent.

Konjunkturbarometeret for industrien har falt i hvert kvartal i 2008 og var på et historisk bunnivå i 4. kvartal. Dette signaliserer en bratt nedgang i konjunkturforløpet. Både produksjonsvolumet og sysselsettingen viste en klar nedgang i 4. kvartal, som følge av sviktende etterspørsel. Svake tall for bedrifter som produserer innsatsvarer (treforedling, kjemisk industri, metallindustri m.fl.) er drivkraften bak denne utviklingen. Sviktende ordretilgang både i hjemme- og eksportmarkedet førte til lavere ordrebeholdning, mens foreløpig synes prisene å stige. Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttning beregnes til 80,2 prosent, ned fra 83 prosent i 3. kvartal.

Etter å ha sunket frem mot juni, begynte arbeidsledigheten å stige utover i 2. halvår og videre inn i januar 2009. Tall fra NAV viser at det var registrert 65 200 helt arbeidsledige ved utgangen av januar 2009, om lag 26 500 flere enn i juni 2008. Det utgjør 2,6 prosent av arbeidsstyrken. Omslaget i arbeidsmarkedet bekreftes i arbeidskraftundersøkelsen (AKU). Fra august til november økte arbeidsløsheten fra 2,4 prosent til 2,9 prosent av arbeidsstyrken.

Konsumprisindeksen (KPI) steg med hele 3,8 prosent fra 2007 til 2008, det høyeste siden 1990. Tolvmånedersveksten falt imidlertid kraftig i løpet av årets siste måneder som følge av lavere priser på elektrisitet og drivstoff, og var 2,1 prosent ved utgangen av desember 2008. KPI justert for avgifter og uten energivarer (KPI-JAE) steg med 2,6 prosent fra 2007 til 2008.

Det har vært et markant fall i boligprisene i 2008, særlig ut over i 2. halvår. Ifølge tall fra Norges Eiendomsmeglerforbund (NEF) var boligprisene 8,8 prosent lavere i desember 2008, enn i desember 2007. Alle typer boliger opplevde prisnedgang i fjor og prisnedgangen var størst i de store byene. Fra desember til januar økte boligprisene svakt. Også prisene på kontorlokaler har falt gjennom 2008. OPAK anslår en nedgang i prisene på kontorlokaler på 15-25 prosent i 2008, med store geografiske forskjeller. Omsetningen av næringseiendom har vært meget lav.

Gjeldsveksten holdt seg høy gjennom 2008, men falt betydelig mot slutten av året da kredittveksten for ikke-finansielle foretak avtok kraftig. Tolvmånedersveksten i innenlandsk kreditt til publikum (K2) var 9,9 prosent i ved utgangen av desember 2008. Tilsvarende kredittvekst for ikke-finansielle foretak var 14,8 prosent, mens for husholdningene var kredittveksten 7,1 prosent. Veksten i samlet bruttogjeld (K3) til Fastlands-Norge har avtatt gjennom 2008, til 10,7 prosent på årlig basis i november 2008.

3. STRUKTUREN I FINANSMARKEDET

Strukturendringer i 2008

Bank:

I januar startet Pareto Bank sin virksomhet som forretningsbank.

Glitnir Bank ASA og Bolig- og Næringsbanken ASA fusjonerte i mars. Den 4. desember fikk et konsortium av 20 Sparebank 1-banker konsesjon til å kjøpe Glitnir Bank ASA. Avtalen om kjøpet ble inngått den 21. oktober, i etterkant av at Glitnirs islandske morbank ble overtatt av den islandske staten den 8. oktober og satt under administrasjon av FME. Etter oppkjøpet får Sparebank 1 SMN (Midt Norge) en eierandel på 25 prosent, Sparebank 1 SR Bank (20 prosent), Sparebank 1 Nord-Norge (20 prosent), sparebankene i Samarbeidende Sparebanker (20 prosent) og Sparebanken Hedmark (15 prosent). Den 22. desember endret Glitnir Bank navn til BNbank.

Sparebanken Telemark og Sparebanken Grenland fusjonerte den 1. juni, med Sparebanken Telemark som overtakende bank.

Sparebanken Vestfold og Sandsvær Sparebank fusjonerte den 1. november. Sparebanken Vestfold er overtakende bank og navnet på den nye banken er SpareBank 1 Buskerud-Vestfold.

Terra Kort AS fikk konsesjon til å drive bankvirksomhet den 29. januar 2009.

Kommunal Landspensjonskasse (KLP) fikk konsesjon til å opprette forretningsbanken KLP Bank AS den 29. januar 2009.

Kredittforetak:

I 2008 ble det etablert en rekke kredittforetak som har tillatelse til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett; Sparebanken Vest Boligkreditt AS, Møre Boligkreditt AS (Sparebanken Møre), Sør Boligkreditt AS (Sparebanken Sør), SSB Boligkreditt AS (Sandnes Sparebank), SSF Bustadkreditt AS (Sparebanken Sogn og Fjordane) og Pluss Boligkreditt AS (Sparebanken Pluss). I tillegg fikk Nordea-eide Norgeskreditt AS tillatelse til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett. Selskapet skiftet navn til Nordea Eiendoms-kreditt AS i januar 2009. Enkelte av kredittforetakene oppfylt ikke alle vilkår for å ta i bruk konsesjonen per 31.12.2008. Øst Boligkreditt (Sparebanken Øst) fikk konsesjon i februar 2009.

I tredje kvartal etablerte Handelsbanken filialen Handelsbanken Eiendoms-kreditt, som overtok en betydelig utlånsportefølje fra morbankens norske filial.

DVB Bank SE etablerte filial av kredittforetak den 1. oktober. Filialen har overtatt porteføljen fra DVB Bank N.V. Nordic Branch som opphørte samme dato.

Finansieringsselskap:

I første kvartal 2008 overtok DnB NOR Finans AS Skandiabankens bilfinansieringsvirksomhet i Norge og Sverige.

Landkreditt Holding ble etablert i første kvartal 2008. Landkreditt Finans AS startet opp i andre kvartal. Landkreditt Bank (56,01 prosent) og Felleskjøpet Agri BA (34 prosent) er de største eierne i Landkreditt Finans. Landkreditt opphørte som kredittforetak ved utgangen av 2007.

Glitnir Factoring skiftet navn til Sparebank1 Factoring den 14. januar 2009.

Forsikring:

Det nystartede holdingselskapet Frende Holding AS etablerte livsforsikringsselskapet Frende Livsforsikring AS og skadeforsikringsselskapet Frende Skadeforsikring AS i januar 2008. Frende Holding AS er eid av 15 uavhengige sparebanker. Den største eieren er Sparebanken Vest (44,3 %).

I juni fikk DnB NOR ASA konsesjon til å opprette skadeforsikringsselskapet DnB NOR Skadeforsikring AS. Selskapet startet sin virksomhet i november.

I juli økte Gjensidige Forsikring BA sin eierandel i Storebrand til 15,02 prosent. Den 10. oktober fikk Gjensidige tillatelse til å øke sin eierandel i Storebrand til 24,99 prosent i forbindelse med at Kaupthing solgte seg ut av Storebrand. Per 23. februar 2009 var Gjensidiges eierandel i Storebrand på 24,33 prosent.

Verdipapirforetak:

Etter at den nye verdipapirhandelloven trådte i kraft 1. november 2007 har Kredittilsynet gitt mange nye konsesjoner. I 2008 fikk 38 foretak konsesjon som verdipapirforetak. 16 konsesjoner ble tilbakekalt; fire av disse var knyttet til strukturendringer. Tre av foretakene påklagde vedtaket om inndragelse av konsesjonen. I to av sakene er klagen avslått.

Den 19. desember fikk Sparebanken Vest, Fondsfinans og 13 sparebanker konsesjon til å etablere verdipapirforetaket Norne Securities ASA.

WarrenWicklund Kapitalforvaltning AS ble etablert etter en fusjon mellom Terra Markets AS, Terra Kapitalforvaltning AS og WarrenWicklund Kapitalforvaltning AS i september 2008. Den 2. februar skiftet selskapet navn til Terra Forvaltning AS, i etterkant av at Terra Gruppens eierandel har økt til 84 prosent.

Argo Securities fikk konsesjon som verdipapirforetak den 25. november. Foretaket er eid av Sparebank1 Gruppen med 75 prosent og av tidligere ansatte i Kaupthing Banks norske meglervirksomhet med 25 prosent.

Strukturen i det norske finansmarkedet

DnB NOR, som er det største finanskonsernet i Norge, hadde en forvaltet kapital på 2 088 mrd. kroner ved utgangen av 2008. Forvaltningskapitalen til DnB NOR utgjorde en tredjedel av total forvaltet kapital i banker, finansieringsforetak, verdipapirfond og forsikring. DnB NOR har nå virksomhet i alle bransjer, og konsernet er den største aktøren innenfor bankvirksomhet, livsforsikring, verdipapirforvaltning og blant finansieringsselskapene. DnB NOR Skadeforsikring startet imidlertid opp i slutten av 2008 og inngår ikke i tallmaterialet.

Det svenske finanskonsernet Nordea er representert i Norge gjennom datterselskapene Nordea Bank Norge og Nordea Liv. Nordea Bank Norge har datterselskapene Nordea Eiendomskreditt (tidligere Norgeskreditt) og Nordea Finans. Sparebank 1-alliansen består av 22 banker. Nordea og Sparebank1-alliansen har begge en markedsandel på om lag ti prosent. Storebrand-konsernet og Terra-Gruppen med 78 banker har markedsandeler på henholdsvis 4 og 3 prosent.

Tabell 3.1 Strukturen i det norske finansmarkedet målt i prosent av forvaltningskapital 31.12.08*

Prosent	Bank	Finansierings-selskap	Kreditt-foretak	Verdipapir-fond	Skade-forsikring	Livs-forsikring	Sum konsern
DnB NOR**	39	31	22	26	0	30	33
Nordea	14	8	2	8	0	6	10
Sparebank1/Samarb. Sparebanker***	12	7	8	7	6	3	10
Storebrand	1	0	1	9	1	27	4
Terra-gruppen***	4	1	2	1	1	0	3
Sum finanskonsern	70	47	36	50	9	66	61
Øvrige selskaper	30	53	64	50	91	34	39
Totalt marked****	100	100	100	100	100	100	100

* Sum gruppe er sum forvaltningskapital i de ulike bransjer og vil avvike fra konsernernes egne konsernregnskap

** Inkl. Nordlandsbanken

*** For Sparebank 1-alliansen og Terra-Gruppen er eierbankene inkludert i markedsandelene

**** I totalt marked inngår utenlandske institusjoners filialer i Norge

Utenlandske aktører har betydelige markedsandeler i det norske finansmarkedet, både gjennom filialer og datterselskaper. Utenlandsandelen er høy blant finansieringsselskapene, i hovedsak fordi et stort antall utenlandske aktører har etablert virksomhet i Norge.

Tabell 3.2 Utenlandskeide datterselskaper og filialers markedsandeler i det norske finansmarkedet målt i forvaltningskapital 31.12.08*

Prosent	Bank	Finansierings-selskap	Kreditt-foretak	Skade-forsikring*	Livs-forsikring
Utenlandskeide datterselskaper	15	41	2	2	6
Utenlandske filialer	19	19	5	34	1
Sum utenlandskeide	34	60	8	36	7
Norskeide institusjoner	66	40	92	64	93

* Grenseoverskridende virksomhet er ikke inkludert

I skadeforsikringsmarkedet har det svenske skadeselskapet If og det danske selskapet Tryg-Vesta en betydelig markedsandel. I bankmarkedet har de utlandske aktørene de siste årene vært svært ekspansive i utlånsmarkedet, og økt markedsandelen gjennom sterk utlånsvekst.

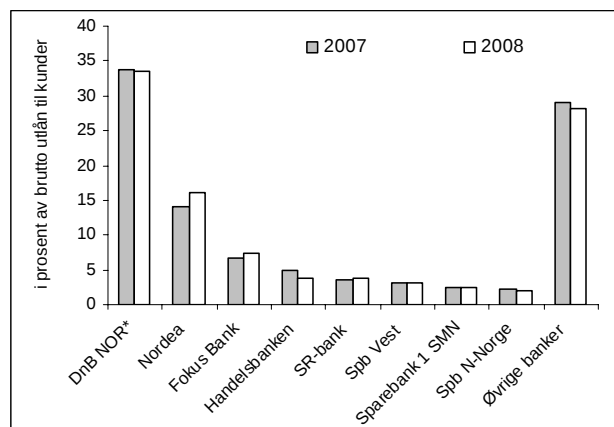
Strukturen i de ulike bransjer i det norske finansmarkedet

Banker

I utlånsmarkedet har DnB NOR 34 prosent av utlånene til kunder. Blant øvrig større banker er den utenlandskeide datterbanken Nordea Bank Norge og Fokus Bank som er filial av Danske Bank. Både Nordea Bank Norge og Fokus Bank har økt sin markedsandel i 2008.

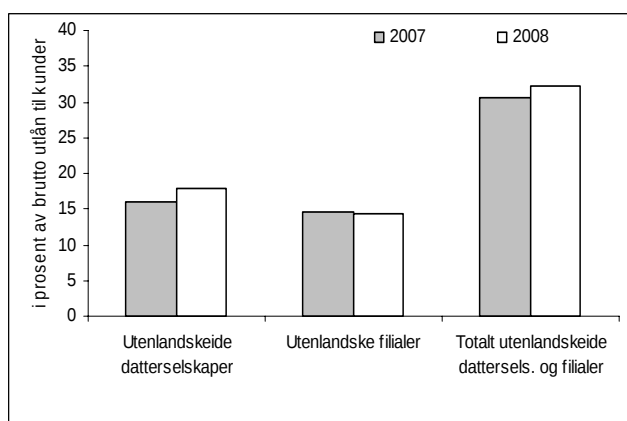
Handelsbankens markedsandel i bankmarkedet er redusert som følge av overføringen av en betydelig utlånsportefølje til Handelsbanken Eiendomskreditt i tredje kvartal. Samlet sett har utenlandske bankers andel av brutto utlån økt med 2 prosentpoeng det siste året.

Figur 3.1 Markedsandeler målt i brutto utlån til kunder

*Inkludert Nordlandsbanken

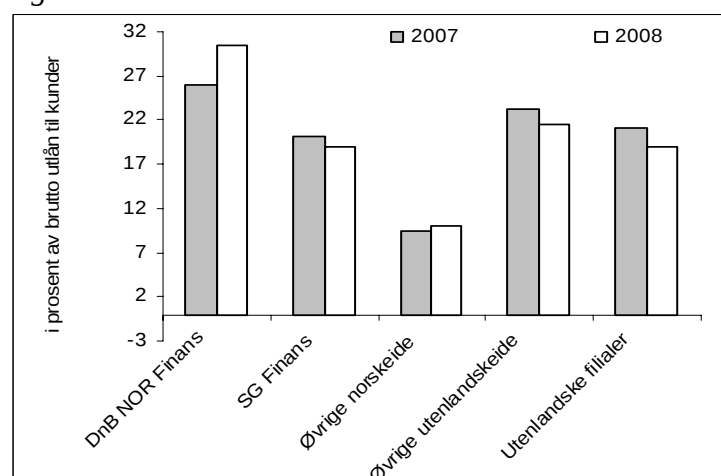
Figur 3.2 Utenlandske bankers markedsandeler målt i brutto utlån til kunder

Finansieringsselskaper

Det er i overkant av 40 finansieringsselskap i det norske markedet. DnB NOR Finans og SG Finans er de største finansieringsselskapene målt som andel av brutto utlån til kunder med markedsandeler på 31 og 19 prosent. DnB NOR Finans er et datterselskap i DnB NOR konsernet, mens SG Finans AS er et heleid datterselskap av Société Générale Group. De øvrige utenlandske aktørene, både filialer og datterselskaper, har til sammen en markedsandel på 40 prosent. Øvrige norskeide selskaper har en markedsandel på 10 prosent. Økningen i DnB NOR Finans' markedsandel det siste året har sammenheng med selskapets oppkjøp av Skandiabankens bilfinansieringsvirksomhet.

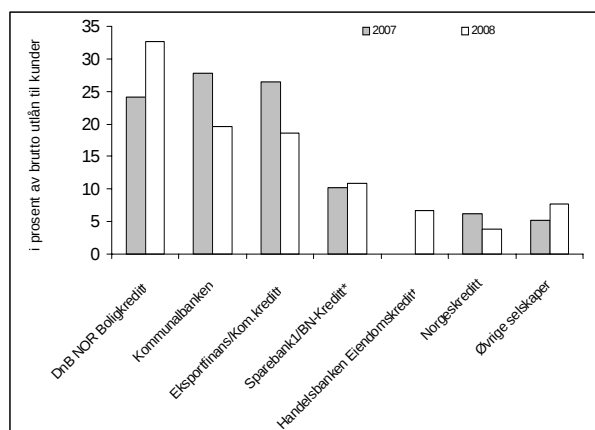
Figur 3.3 Markedsandeler målt i brutto utlån til kunder

Kredittforetak

Ved utgangen av 2008 var det 15 kredittforetak i det norske markedet, inkludert to utenlandske filialer. Eksportfinans og datterselskapet Kommunekreditt, DnB NOR Boligkreditt og Kommunalbanken er de største aktørene målt i forvaltningskapital. Som andel av brutto utlån har disse selskapene en samlet markedsandel på 71 prosent. Flere banker har etablert boligkredittforetak, og det siste året har det vært betydelige overføringer av boliglån fra bank til kredittforetak.

Figur 3.4 Markedsandeler i prosent av brutto utlån til kunder

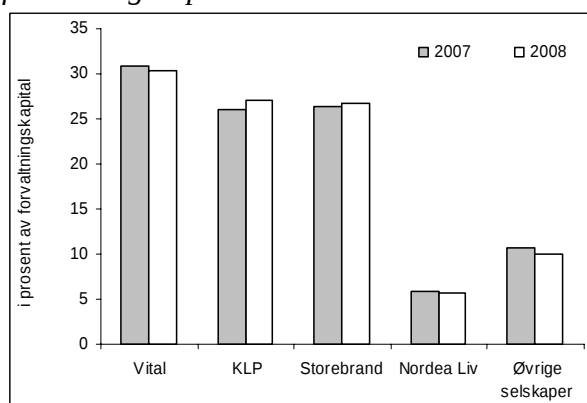

* Sparebank1Boligkreditt, BN-Kreditt og BN Boligkreditt inngår i Sparebank1-alliansen ved utgangen av 2008

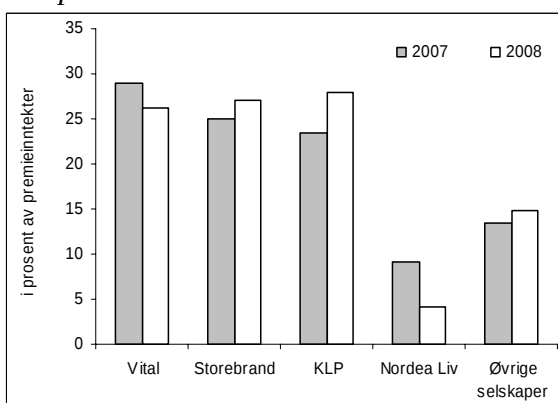
Livsforsikringsselskaper

Det er ni norske og to utenlandske livsforsikringsselskaper i det norske markedet, samt en del mindre utenlandske filialer. De tre største livsselskapene, Vital Forsikring, Storebrand Livsforsikring og KLP har 84 prosent av samlet forvaltningskapital. Nordea Liv, som er et utenlandsk eid livsforsikringsselskap, hadde en markedsandel på 6 prosent. Øvrige utenlandske datterselskap og filialer hadde en markedsandel på 1 prosent.

Figur 3.5 Markedsandeler målt i prosent av forvaltningskapital

Figur 3.6 Markedsandel målt i prosent av premieinntekter*

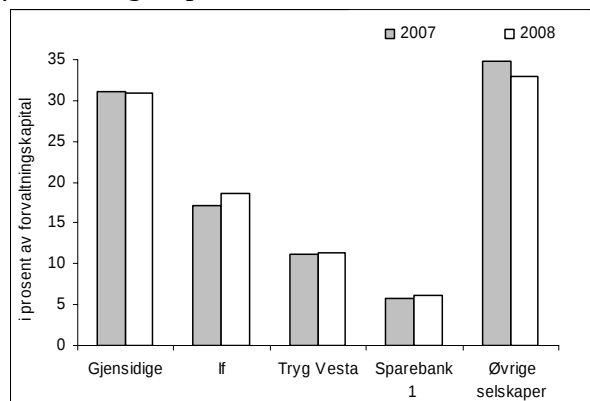
* Inkl. flytting av premiereserve fra andre selskaper

Skadeforsikringsselskaper

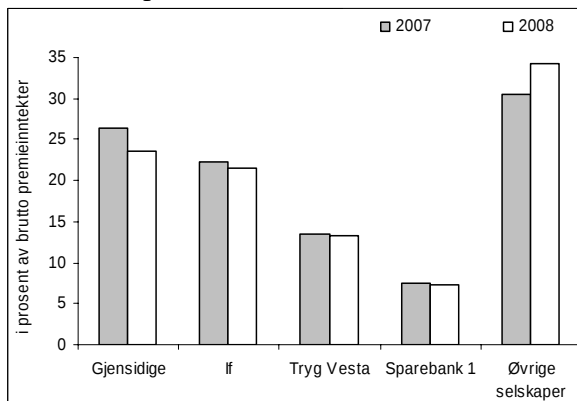
I skadeforsikringsmarkedet er det om lag 70 aktører som tilbyr skadeforsikring. Hoveddelen av de små skadeforsikringsselskapene er sjøforsikringsselskaper og captives.

De fire største aktørene, Gjensidige Forsikring, If, Tryg Vesta og Sparebank 1 Skadeforsikring hadde samlet en markedsandel på 67 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 2008. I prosent av forfalt brutto premieinntekter var markedsandelen 66 prosent for de fire største selskapene på samme tidspunkt.

Figur 3.7 Markedsandeler målt i prosent av forvaltningskapital

Figur 3.8 Markedsandel målt i prosent av brutto premieinntekter

4. BANKER

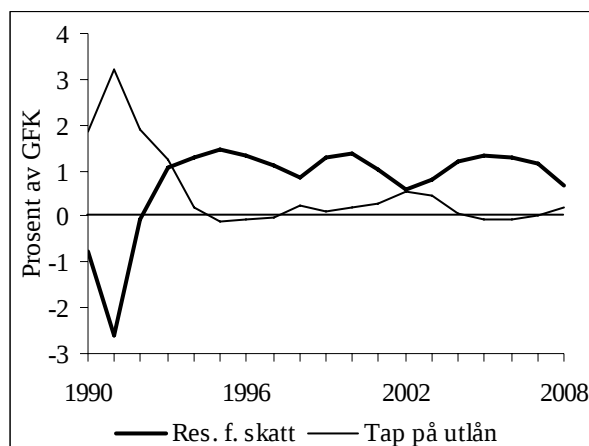
- Mange banker med underskudd, både for året og for fjerde kvartal
- Flere store banker omklassifiserer finansielle eiendeler – bedrer resultatet noe
- Høye tap på utlån i fjerde kvartal

Kapittelet tar for seg utviklingen i alle banker som er norske juridiske enheter, dvs. at utenlandsk eide datterbanker er inkludert i tallene. Det gis i tillegg en kort presentasjon av utviklingen i utenlandske bankfilialer i Norge. Tallene er foreløpige, og gjelder morbank. Vekstrater er 12-måneders, dersom ikke annet er oppgitt. Når resultatposter sees i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK), eller utlån, er prosentatsene annualisert.

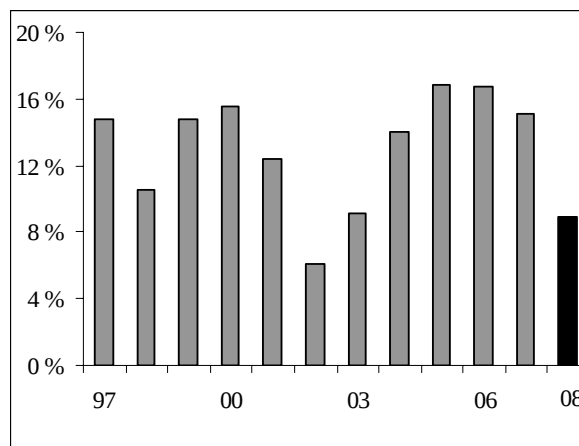
Resultatutvikling

Banker som utgjorde om lag 90 prosent av samlet forvaltningskapital for norske banker har gått over til å føre regnskap etter IFRS/forenklet IFRS. De ulike regnskapsreglene kompliserer en direkte aggregering av bankenes resultater, men i tabell 3.1 presenteres samlet resultat på hovedposter. Banker som har endret regnskapspraksis fra NGAAP til IFRS er pliktige til å omarbeide regnskapet for 2007, så tallene blir sammenlignbare fra i fjor til i år.

Figur 3.1 Tap på utlån og resultat før skatt

Figur 3.2 Egenkapitalavkastning

Resultat for norske banker var betydelig svakere i 2008 enn i de foregående 4 årene. Resultatnedgangen forklares i hovedsak av en kraftig økning i utlånstap mot slutten av året, samtidig som den fortsatte uroen i finansmarkedene fortsatt førte til betydelige netto kurstap på rentepapirer og aksjer. Bankenes resultater påvirkes av at flere av de største bankene har omklassifisert deler av obligasjonsbeholdningen, noe som isolert sett har ført til lavere kurstap enn de ellers ville vært, og økte netto renteinntekter.

OMKLASSIFISERING AV FINANSIELLE EIENDELER

Finansdepartementet fastsatte 16. oktober 2008 en forskrift som gjennomførte endringer i de internasjonale regnskapsstandardene IAS 39 og IFRS 7. Forskriften kom som en følge av at IASB (International Accounting Standards Board) endret reglene for regnskapsføring av finansielle instrumenter. Endringen gir, i den aktuelle situasjonen med finansiell uro, en begrenset mulighet til ikke å umiddelbart nedskrive finansielle instrumenter i handelsporteføljen til markedsverdi. De omklassifiserte finansielle eiendeler vil etter dette

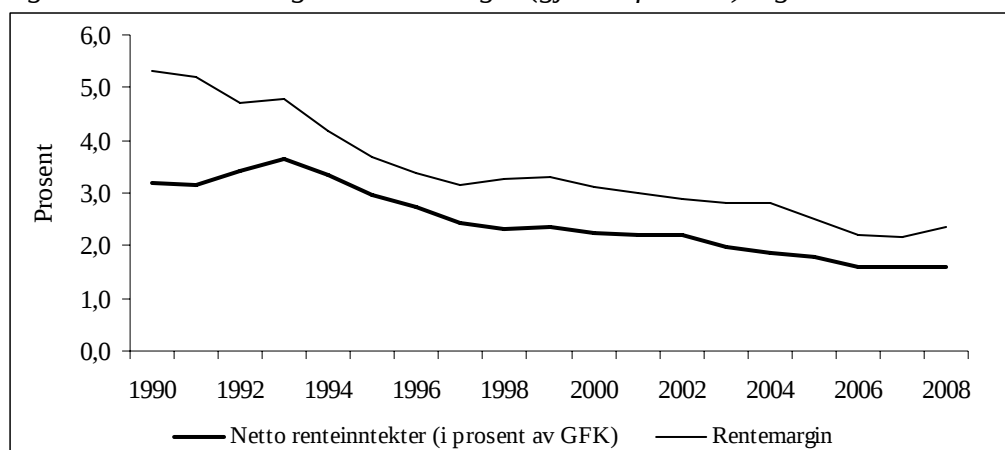
vrurderes til amortisert kost i stedet for til markedsverdi. I bankenes resultatregnskap får dette to effekter:

- 1) Banken vil ikke resultatføre ytterligere kurstap, eller gevinster, på den omklassifiserte porteføljen, som følge av en hold-til-forfall vurdering
- 2) Banken vil inntektsføre, under netto renteinntekter, en amortisering av de tidligere foretatte nedskrivninger på den omklassifiserte porteføljen (obligasjoner)

I regnskapene for 2008 er det kun et fåtall banker som har benyttet anledningen til omklassifisering.

Bankenes totale *netto renteinntekter* var 18 prosent høyere enn i 2007. Økningen var også noe sterkere enn veksten i volum, noe som gjorde at nettorenten steg fra 1,53 til 1,57 prosent av GFK. Nivået på nettorenten var fremdeles på et lavt nivå historisk sett. Uten effekten av omklassifisering av finansielle eiendeler ville økningen i nettorente vært 17 prosent, og vært nær uendret i forhold til GFK. I 2008 betalte bankene en tredjedel av normal avgift til Bankenes Sikringsfond, mens de i 2007 var fritatt for sikringsfondsavgift. Avgiften reduserte bankenes netto renteinntekter med 442 mill kroner for året. Nettorenten i forhold til GFK reduseres med 1 basispunkt som følge av avgiften.

Figur 3.3 *Utviklingen i rentemargin (gj.snitt for året) og netto renteinntekter*

Rentemarginen, forskjellen mellom gjennomsnittlig utlåns- og innskuddsrente, økte markert mot slutten av året, som følge av det kraftige fallet i pengemarkedsrentene. Gjennomsnittlig utlånsrente i bankene sank kun svakt fra situasjonen ved utgangen av september til utgangen av desember, noe som førte til en markert høyere utlånsmargin. Gjennomsnittlig innskuddsrente ble redusert i noe større grad, men holdt ikke følge med fallet i markedsrenter. Innskuddsmarginen ble dermed kraftig redusert fra tredje til fjerde kvartal.

Uroen i finansmarkedene siden høsten 2007 har økt prisen på bankenes eksterne finansiering betydelig. Tregheter i reprisingen av bankenes innlån har medført at presset på bankenes nettorente ikke har vært enda sterkere. Norske banker er også i stor grad finansiert gjennom kundeinnskudd, som har vært en relativt rimeligere finansieringskilde enn markedsfinansiering. Fortsatt sterk konkurranse om innskuddsmidler og kommende refinansiering av bank- og verdipapirgjeld gjør at det må forventes fortsatt økte fundingkostnader i de kommende kvartaler.

Tabell 3.1 Resultat for samtlige norske banker

	2008		2007	
	Mill. kr.	i % GFK	Mill. kr.	i % GFK
Netto renteinntekter	44 930	1,57	38 056	1,53
Andre inntekter	11 152	0,39	17 258	0,70
herav netto kursgev. oml.midler/fin.eiend. vurdert til virkelig verdi	604	0,02	3 501	0,14
Andre kostnader	30 365	1,06	28 374	1,14
herav lønn og personalkostnader	15 786	0,55	15 151	0,61
Resultat før tap på utlån	25 718	0,90	26 940	1,09
Bokførte tap på utlån	5 706	0,20	38	0,00
Gev/tap verdipapirer lang sikt	-261	-0,01	3	0,00
Verdifall på ikke fin.ei. og ei. ikke vurdert til virkelig verdi	-28	0,00	-1 691	-0,07
Resultat før skatt	19 778	0,69	28 596	1,15
Skattekostnad	6 011	0,21	7 137	0,29
Resultat etter skatt	13 767	0,48	21 459	0,87
Egenkapitalavkastning	8,9		15,1	

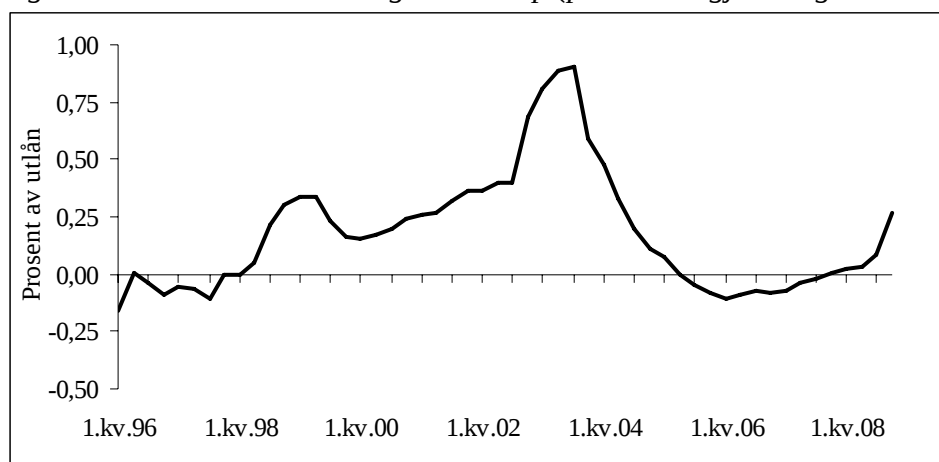
Andre inntekter var redusert med en tredjedel sammenlignet med ett år tidligere. Det var særlig store kurstap på rentebærende verdipapirer og på aksjer som førte til nedgangen. I fjerde kvartal isolert var det særlig store kurstap på rentebærende papirer. For året som helhet hadde bankene kurstap på slike papirer på totalt 4,2 mrd. kroner. Kurstapene på rentebærende papirer var påvirket av at enkelte banker omklassifiserte deler av obligasjonsporteføljer. Uten denne omklassifiseringen ville kurstapene vært om lag 2,9 mrd. kroner høyere, og resultat før skatt tilsvarende svakere. I fjerde kvartal isolert kom hoveddelen av kurstapene på rentepapirer på utenlandske obligasjoner. Flere banker vurderer deler av innlånene til virkelig verdi. Dette medfører en kursgevinst når kredittspreadene går ut, som de har gjort det siste året. Resultatet for disse bankene fremstår derfor som relativt bedre enn for banker som kun virkelig verdi-vurderer eiendeler. Når uroen i finansmarkedene går over, og kredittspreadene går inn, vil effekten på resultatene bli motsatt, hvor banker som kun vurderer rentepapirer på eiendelssiden til virkelig verdi vil komme relativt bedre ut enn banker som også vurderer gjeldspapirer til virkelig verdi.

Bankenes netto provisjonsinntekter var markert lavere enn året før, og viste en nedgang på 26 prosent. I de foregående årene hadde netto provisjonsinntekter økt, og hadde til en viss grad kompensert for presset på rentemarginene. Fortsetter nedgangen i salg av andre produkter vil bankenes driftsresultat komme under press. Flere banker har innført gebyrfrihet for bruk av kort og elektroniske tjenester for programkunder. Dette vil legge et ytterligere press på netto provisjonsinntekter i tiden fremover, og bidra til økt behov for andre inntektskilder.

Driftskostnadene steg med 7 prosent fra året før, men dette ga likevel en reduksjon i forhold til GFK. Lønnskostnadene isolert steg med 4 prosent, mens administrasjonskostnadene steg med 9 prosent. Bankenes samlede kostnad/inntektsforhold steg fra 51,3 til 54,1 prosent. Dersom kursgevinster på finansielle instrumenter holdes utenfor var det tilnærmet stabilitet i kostnadsforholdet, med 54,7 prosent.

Den svært gunstige tapssituasjonen de siste årene har vært en viktig forklaringsfaktor til de gode resultatene, men mot slutten av 2008 viste bankene en markert økning i tap på utlån. Bankene samlet hadde 5,7 mrd. kroner i netto tap på utlån for året som helhet. Tapene i fjerde kvartal isolert var på 4 mrd. kroner. Dette tilsvarte 0,73 prosent av utlånsmassen (annualisert) og var det høyeste tapsnivået (kvartalsvis) siden fjerde kvartal 2002.

Figur 3.4 Fire kvartalers glidende tap (prosent av gj.snittlige brutto utlån til kunder)

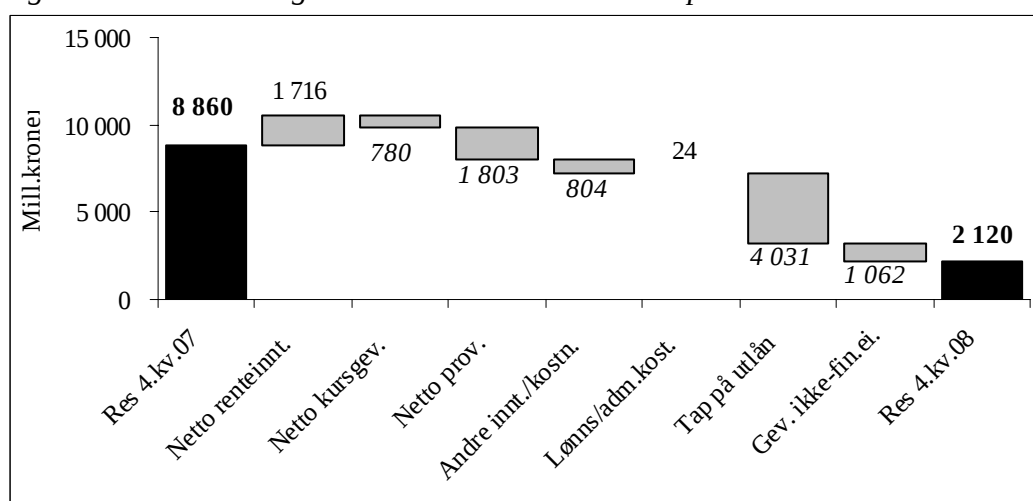

Bankenes samlede resultat før skatt var redusert fra 1,15 til 0,69 prosent i forhold til GFK, mens egenkapitalavkastningen sank med i overkant av 6 prosentpoeng, til 8,9 prosent. Uten effekten av omklassifisering av verdipapirer ville egenkapitalavkastningen vært et drøyt prosentpoeng lavere.

Selv om bankene samlet hadde et overskudd også i fjerde kvartal isolert, hadde om lag halvparten av norske banker underskudd. For året som helhet hadde hele 20 banker underskudd. Flere av disse var relativt nystartede, mindre, forretningsbanker, men det var også et antall mindre sparebanker med underskudd i 2008. Blant banker større enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital var det 3 som hadde underskudd for året.

Det samlede resultatet i fjerde kvartal isolert var svekket med 76 prosent i forhold til i fjerde kvartal året før. Hovedårsaken var i overkant av 4 mrd. kroner i høyere utlånstap, men av figur 3.5 fremgår det at de fleste resultatposter viste en negativ utvikling i forhold til samme periode i 2007. Netto renteinntekter utviklet seg positivt, mens det også var en marginal reduksjon i lønns- og administrasjonskostnader.

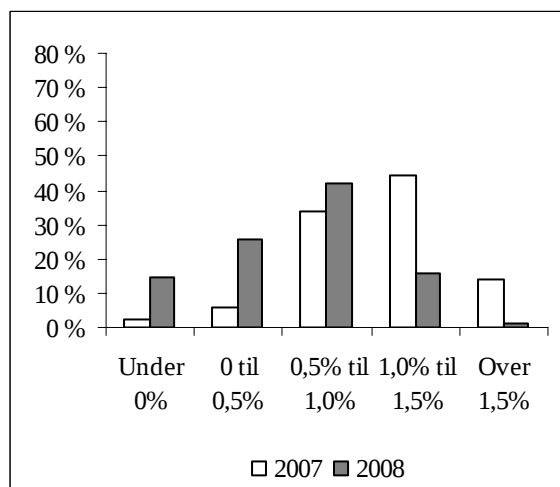
Figur 3.5 Utviklingen i 4. kvartalsresultat dekomponert

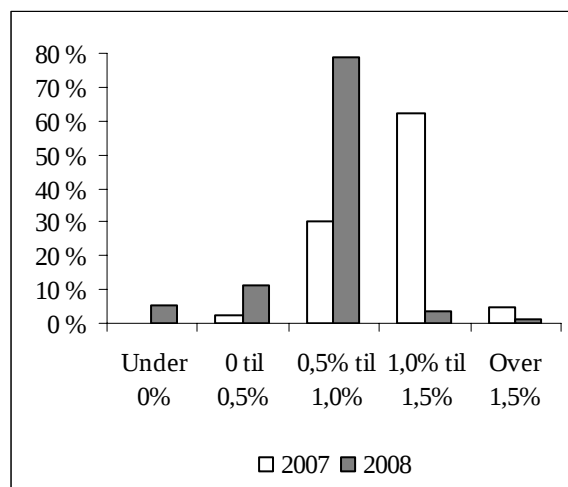
I tillegg til at 20 banker gikk med underskudd i 2008 var det et stort antall banker som hadde et svært lavt, men fremdeles positivt, resultat. I figur 3.6 er samtlige banker fordelt etter resultat før skatt i prosent av GFK. Det fremgår at det fra 2007 til 2008 var en markert forflytning mot lavere resultat. I figur 3.7 vises den samme utviklingen, hvor andel av total

forvaltningskapital i bankene er basis. Det store skiftet i denne figuren skyldes at de fleste større bankene, som står for hoveddelen av bankenes samlede forvaltningskapital, gikk fra resultat mellom 1,0 og 1,5 prosent av GFK i 2007 til mellom 0,5 og 1,0 prosent i 2008.

Figur 3.6 Banker fordelt etter resultat

Figur 3.7 Bankenes FK fordelt etter resultat

Balanseutvikling

Som for resultatposter er det ikke uproblematisk å slå sammen balanseposter for IFRS-banker og banker som følger NGAAP, som følge av at ulike verddivurderingsprinsipper for balansepostene benyttes i de to regnskapsregelverkene. Når det gjelder finansielle instrumenter vurdert til virkelig verdi vil endringen i balanseført verdi inkludere effekten av endrede markedspriser i tillegg til endring i volum som følge av engasjementer/plasseringer som kommer til, eller går ut, i løpet av perioden.

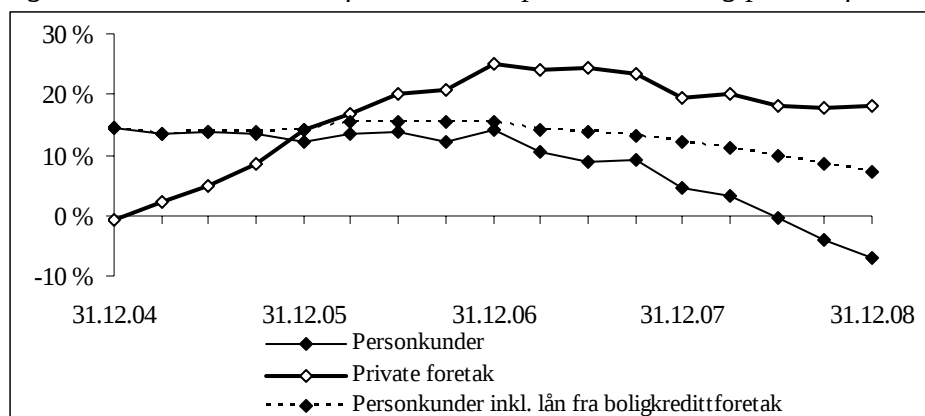
Tabell 3.2 Balanseposter for samtlige norske banker

	31.12.08	31.12.07	
	Mill.kr.	Mill.kr.	vekst i %
Forvaltningskapital	3 186 705	2 639 263	20,7
Brutto utlån til kunder	2 188 061	1 981 461	10,4
..herav brutto utlån vurdert til amortisert kost	1 989 971	1 794 635	10,9
Tapsnedskrivninger på utlån vurdert til amortisert kost	10 982	6 770	62,2
herav individ. tapsnedskr.	6 186	3 621	70,8
herav gruppenedskrivning	4 797	3 149	52,3
..herav brutto utlån vurdert til virkelig verdi	198 090	186 826	6,0
Justering av virkelig verdi som følge av markedsrisiko	1 105	-537	
Justering av virkelig verdi som følge av kredittrisiko	-7	-1	
Innskudd fra kunder	1 389 768	1 260 555	10,3
Gjeld ved utst. av verdipapirer	822 487	622 263	32,2
Brutto misligholdte lån	16 756	9 865	69,8
Netto misligholdte lån	13 187	7 199	83,2
Tapsnedskr. i % av brutto utlån vurdert til amortisert kost	0,6	0,4	
Gruppenedskr. i % av br. utlån vurdert til amortisert kost	0,2	0,2	
Brutto misligh. lån i % av totale brutto utlån	0,8	0,5	
Netto misligh. lån i % av netto utlån	0,6	0,4	
Innskuddsdekning	63,5 %	63,6 %	

Brutto utlån til kunder var 10,4 prosent høyere enn ett år tilbake. Vekstraten påvirkes sterkt av at flere banker har gjort betydelige overføringer til kredittforetak med konsesjon til å utstede

obligasjoner med fortrinnsrett. Inkluderes de seks boligkredittforetakene i bankenes kundeutlån var veksten 17,5 prosent siste år. Veksten i balanseførte utlån påvirkes også av valutasvingninger. I andre halvår 2008 svekket den norske kronen seg betydelig mot både amerikanske dollar og Euro, noe som bidro til å holde nominell utlånsvekst oppe. Veksten i utlån til utenlandske foretak, som er mest utsatt for denne valutaeffekten, var hele 71 prosent i 2008. Totalt utgjorde utlån til utenlandske ikke-finansielle foretak 13 prosent av de samlede kundeutlån i norske banker. Holdes utlån til denne kundegruppen utenfor hadde bankene en utlånsvekst siste år på 5,7 prosent (13,8 prosent dersom boligkredittforetakene inkluderes).

Figur 3.8 Utlånsvekst fra banker til personkunder og private foretak¹

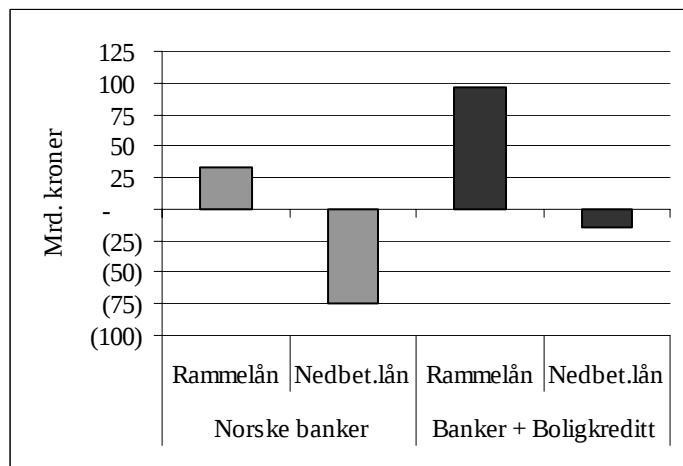
Bankenes vekst i utlån til *innenlandske* private foretak var 18,2 prosent ved utgangen av fjoråret, en nedgang på om lag ett prosentpoeng siden ett år tidligere. Utlån til personkunder *sank* med 7,0 prosent siste år, men veksten påvirkes her sterkt av overføringer av lån til boligkredittforetak. Bankenes samlede utlånsvekst til personkunder, dersom boligkredittforetakene tas med, var 7,1 prosent etter en nedgang i veksten på 5,1 prosentpoeng i forhold til ved utgangen av 2007. Boliglån til personkunder har historisk utgjort en stor del av bankenes totale utlånsmasse, noe som har bidratt til en portefølje med moderat risiko. Overføringen av godt sikrede boliglån til kredittforetak bidrar til at den gjenværende del av bankenes utlånsportefølje vil ha høyere gjennomsnittlig risiko. Ved utgangen av 2005 utgjorde boliglån til personkunder 53 prosent av bankenes totale kundeutlån. Tre år senere var denne andelen redusert til 45 prosent.

85 prosent av bankenes utlån til personkunder er lån med pant i bolig (94 prosent dersom boligkredittforetak inkluderes). De siste to årene har det særlig vært en sterk vekst for rammelån med pant i bolig, i form av produkter som Boligkreditt, Fleksilån e.l. Slike lån økte fra 148 til 180 mrd. kroner (fra 173 til 273 mrd. kroner dersom boligkredittforetakene regnes med) siste år, og utgjorde ved utgangen av kvartalet 24 prosent av boliglån (fra banker) til kundegruppen. Volumet av ordinære nedbetalingslån var ved utgangen av 2008 betydelig *lavere* enn for ett år siden.

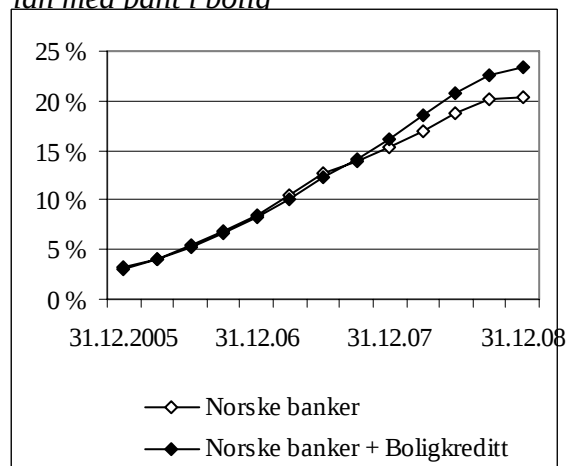
¹ Personkunder: Lønnstakere, pensjonister, trygdede mv (sektor 810)

Private foretak: Private og personlige foretak/organisasjoner, personlige næringsdrivende (sektor 710-790)

Figur 3.9 Økning i lån med pant i bolig siste år

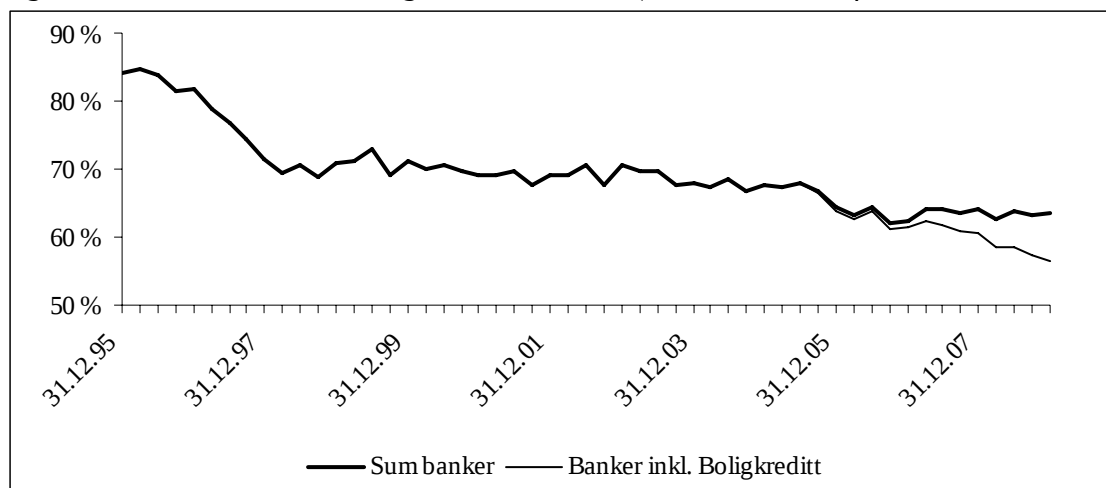
Figur 3.10 Rammelåns andel av lån med pant i bolia

Omfanget av misligholdte engasjementer steg markert gjennom 2008, og var ved utgangen av året 70 prosent høyere enn ett år tidligere. Nivået på misligholdte engasjementer var likevel fremdeles relativt lavt, med 0,8 prosent av utlånsmassen. I fjerde kvartal isolert økte misligholdsvolumet med 20 prosent.

Innskuddsveksten fra kunder var 10,3 prosent siste år, dvs. på nivå med veksten i utlån. Innskuddsdekningen av utlån var dermed tilnærmet stabil siste år, og var 63,5 prosent ved utgangen av 2008. Dersom bankene ikke hadde overført store utlånsvolumer til boligkredittforetakene ville innskuddsdekningen, alt annet like, vært 56,5 prosent, etter en nedgang på nær 4 prosentpoeng siste år. Veksten i innskudd fra husholdninger var 9,8 prosent siste år, mot 3,1 prosent fra ikke-finansielle foretak. Bankenes markedsfinansiering, gjennom lån i verdipapirmarkedet økte betraktelig siste år, med hele 32 prosent.

Figur 3.11 Innskuddsdekning i norske banker (kundeinnskudd ift. br. utlån til kunder)²

Soliditet

Alle tall for kapitaldekning ved 4. kvartal er foreløpige da tallene ikke er revidert. I tillegg er ikke endelige disponeringer for 2008 foretatt.

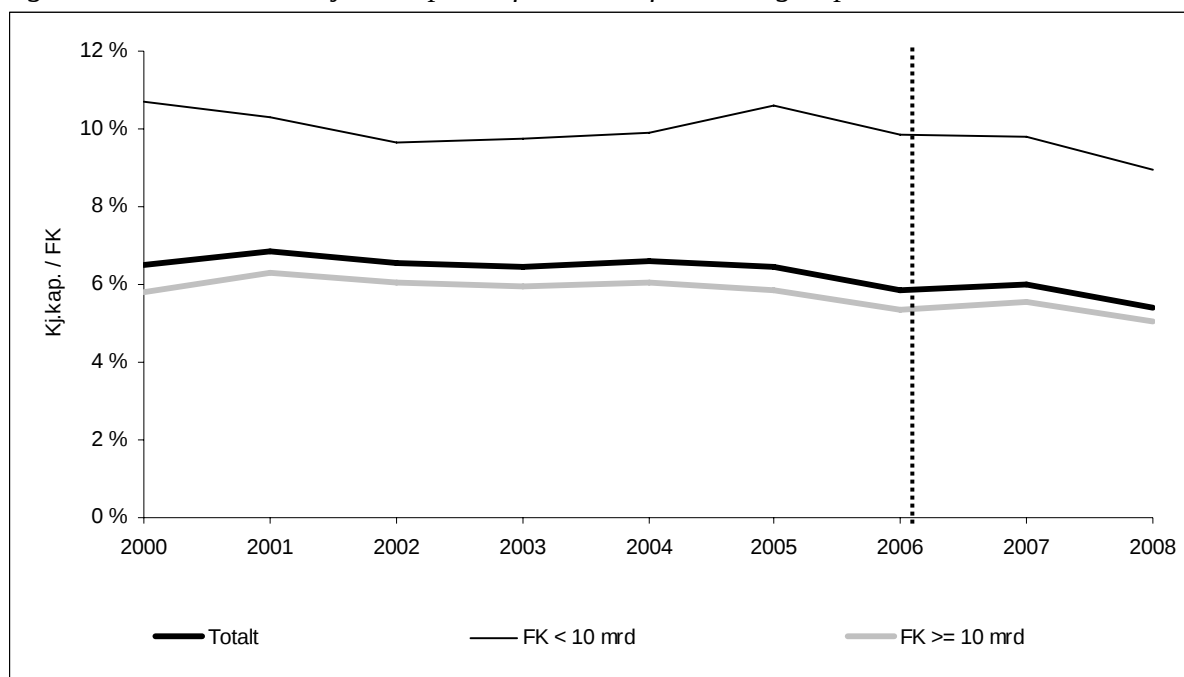
² Innskuddsdekningen uten/med utlån i boligkredittforetakene

Hittil har syv norske banker fått tillatelse til å anvende interne målemetoder (IRB). Fem av bankene hadde en nedgang i kjernekapitaldekningen fra 2007 til 2008. I 2008 var IRB-gulvet redusert fra 95 prosent til 90 prosent, som innebar et redusert kapitalkrav for bankene som benyttet IRB i 2007.

Alle bankene som ikke benytter IRB-metode rapporterer etter standardmetoden under Basel II. Standardmetoden avviker ikke i stor grad fra Basel I-beregningene av kapitaldekning. Kjernekapitaldekningen for disse bankene samlet var nær uendret fra 3. til 4. kvartal, med 12,2 prosent.

Figur 3.12 viser utviklingen i kjernekapitalen i prosent av uvektet balanse (forvaltningskapital). For hoveddelen av bankene (morbank) har kjernekapitalen utgjort en relativt stabil andel av forvaltningskapitalen over tid, men med en markant nedgang fra 2007 til 2008. Nedgangen på aggregert nivå var på 0,16 prosentpoeng i siste kvartal av 2008, fra 5,55 til 5,39 prosent, mens nedgangen de første tre kvartalene var på 0,46 prosentpoeng. Nedgangen i 2008 kan blant annet tilskrives svake resultater sammen med sterk vekst i balansen.

Figur 3.12 Bankenes kjernekapital i forhold til forvaltningskapital

Stiplet linje markerer overgangen til Basel II.

Filialer av utenlandske banker i Norge

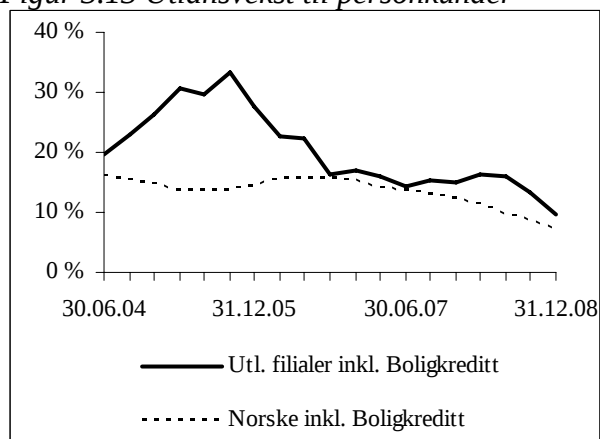
Ti utenlandske banker er representert med bankfilialer i Norge. Samlet stod filialene for 19 prosent av den totale forvaltningskapitalen i banker i Norge, og for 14 prosent av totale utlån til kunder.

Tabell 3.3 Resultat i utenlandske bankers filialer i Norge

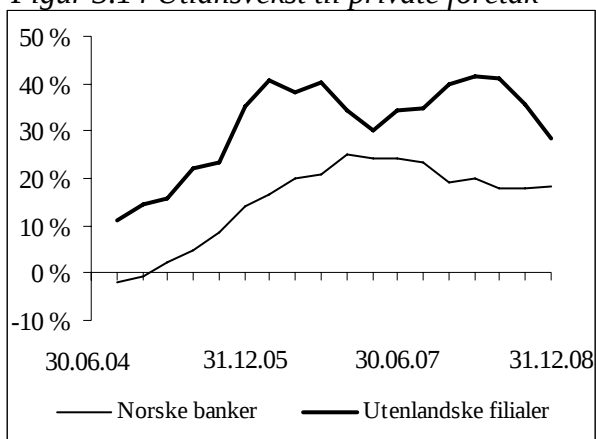
	2008		2007	
	Mill.kr.	% GFK	Mill.kr.	% GFK
Netto rente	7 105	1,19	5 006	1,03
Andre inntekter	2 412	0,41	2 884	0,59
herav kursgevinster	112	0,02	818	0,17
Andre kostnader	5 001	0,84	4 201	0,86
herav lønn og admin.kost.	3 725	0,63	3 253	0,67
Driftsres. før tap	4 516	0,76	3 689	0,76
Bokførte tap	1 066	0,18	100	0,02
Gev./tap VP lang sikt, Nedskrivn.	553	0,09	13	0,00
Resultat av ord.drift f.skatt	4 003	0,67	3 602	0,74
	Vekst			
Forvaltningskapital	730 994	35,1 %	541 031	
Brutto utlån til kunder	366 467	9,8 %	333 748	
Innskudd fra kunder	148 882	-9,0 %	163 609	

De utenlandske bankfilialene har i lang tid hatt en betydelig høyere utlånsvekst enn de norske juridiske enhetene, for lån både til personkunder og næringslivskunder.

Figur 3.13 Utlånsvekst til personkunder

Figur 3.14 Utlånsvekst til private foretak

5. FINANSIERINGSFORETAK

5.1 Finansieringsselskaper

- Svakere resultat enn året før
- En klar økning i tap på utlån og misligholdte lån

Finansieringsselskapenes kjerneområder er leasing og bilfinansiering samt kortbaserte utlån og forbruksfinansiering. Det bredt sammensatte markedet innebærer store variasjoner mellom enkeltelskaper når det gjelder resultat- og balanseutvikling.

Foreløpige resultat- og balansetall omfatter 29 norske finansieringsselskaper hvorav 14 selskaper har avlagt regnskap etter IFRS. De norske selskapene som hovedsakelig driver med leasing og bilfinansiering (16 av 29) er omtalt spesielt. I tillegg er det egne avsnitt for utenlandske filialer i Norge og for selskaper som driver med forbruksfinansiering.

Resultat

Resultat av ordinær drift ble redusert med 3,4 prosent (61 mill.) sammenlignet med 2007. I forhold til GFK falt resultatet med 0,45 prosentpoeng. Resultatnedgangen har kommet innenfor alle virksomhetsområder. Egenkapitalavkastningen ble redusert med 2,8 prosentpoeng.

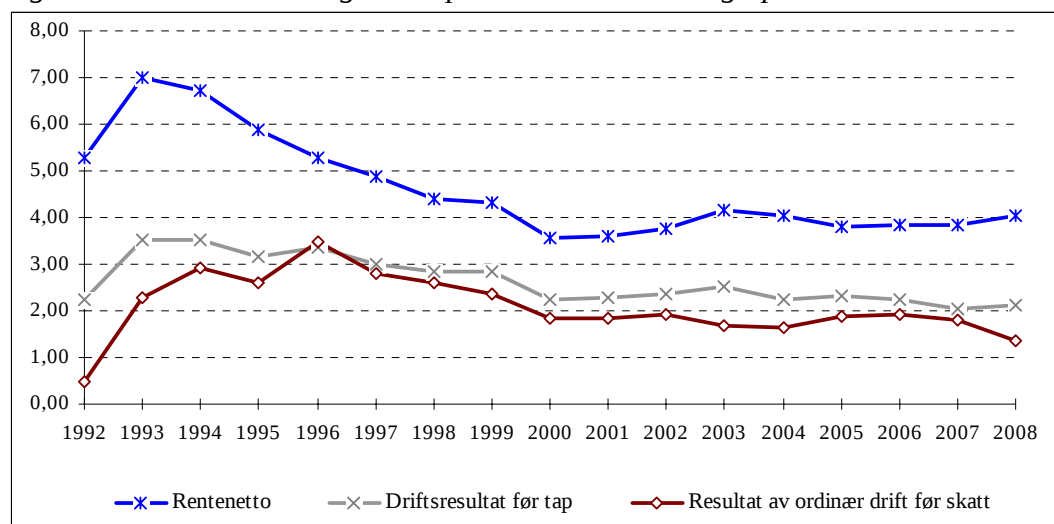
Netto renteinntekter økte med 34 prosent sammenlignet med året før. I prosent av GFK økte nettorenten med 0,17 prosentpoeng. For selskaper som hovedsakelig driver med forbruksfinansiering har det gjennomgående vært en nedgang i nettorenten. Andre driftsinntekter viste en nedgang, mens avskrivninger har økt i forhold til 2007. Nivået på lønns- og administrasjonskostnader var noe lavere enn året før. Det var en klar økning i bokførte tap i 2008.

Tabell 5.1.1 Resultatposter

	2008		2007	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	5 106	4,03	3 804	3,86
Andre inntekter	844	0,67	837	0,85
herav kursgevinster	15	0,01	9	0,01
Andre kostnader	3 281	2,59	2 606	2,64
herav lønn og adm.kost.	2 318	1,83	1 974	2,00
Driftsresultat før tap	2 669	2,11	2 035	2,07
Bokførte tap	949	0,75	254	0,26
Resultat ordinær drift	1 720	1,36	1 781	1,81
<i>EK-avkastning (%)</i>	<i>12,7</i>		<i>15,5</i>	

Fire selskaper hadde underskudd i 2008. I fjerde kvartal isolert var det 10 finansieringsselskaper som hadde negativt resultat.

Figur 5.1.1 Finansieringsselskapenes resultatutvikling i prosent av GFK

Balanse

Finansieringsselskapenes brutto utlån til kunder økte med 24,0 prosent i 2008. Den sterke veksten var påvirket av DnB NOR Finans sitt oppkjøp av Skandiabanken Bilfinans i begynnelsen av 2008. Ser man bort fra oppkjøpet ville finansieringsselskapenes utlånsvekst vært 13,5 prosent, klart lavere enn ved utgangen av tredje kvartal da korrigert årsvekst var 17,2 prosent. Brutto misligholdte lån har økt med 53 prosent det siste året. Også målt i forhold til utlån er misligholdet klart høyere enn for ett år siden. Det har vært en økende tendens for de fleste selskapene. Misligholdte lån ligger gjennomgående klart høyere enn i bankene. I tillegg har tapsnedskrivninger i prosent av utlån økt i 2008.

Tabell 5.1.2 Balanseposter

	31.12.2008	31.12.2007	% vekst
Forvaltningskapital	137 846	109 285	26,1
Brutto utlån til kunder	126 808	102 259	24,0
herav utlån vurdert til amortisert kost	126 690	102 137	24,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	110 401	87 434	26,3
Brutto misligholdte lån	3 911	2 550	53,4
i prosent av brutto utlån	3,08	2,51	
Netto misligholdte lån	2 630	1 799	46,2
i prosent av netto utlån	2,10	1,79	
Tapsnedskrivninger	1 639	1 033	58,7
i prosent av brutto utlån vurdert til amortisert kost	1,29	1,02	

Soliditet

Nordea Finans Norge er eneste finansieringsselskap som benytter IRB-metoden. Resten av finansieringsselskapene benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav. Disse har samlet økt kjernekapitaldekningen med 0,4 prosentpoeng fra 3. til 4. kvartal.

Leasing og bilfinansiering

Av de 29 norske finansieringsselskapene omtalt ovenfor, driver 16 selskaper i hovedsak med leasing og bilfinansiering. Disse har om lag 90 prosent av norske finansieringsselskapers forvaltningskapital. For denne gruppen falt resultat av ordinær drift med 2,8 prosent (34 mill.) sammenlignet med året før. Målt i prosent av GFK var det en nedgang i resultatet på 0,34 prosentpoeng. Egenkapitalavkastningen var lavere enn for tilsvarende periode i fjor. Det var en økning i netto renteinntekter. Nivået på lønns- og administrasjonskostnader har falt noe, mens det har vært en økning i avskrivninger. Det var en betydelig økning i bokførte tap i 2008.

Tabell 5.1.3 Resultatposter

	2008		2007	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	3 694	3,26	2 700	3,06
Andre inntekter	402	0,35	288	0,33
herav kursgevinster	1	0,00	-5	-0,01
Andre kostnader	2 213	1,95	1 628	1,85
herav lønn og adm.kost.	1 456	1,28	1 211	1,37
Driftsresultat før tap	1 883	1,66	1 361	1,54
Bokførte tap	702	0,62	145	0,16
Resultat ordinær drift	1 181	1,04	1 215	1,38
<i>EK-avkastning (%)</i>		<i>10,0</i>		<i>11,9</i>

Utlånsveksten påvirkes også her av overføringene fra Skandiabanken Bilfinans til DnB NOR Finans. Uten overføringene ville årsveksten vært 11,8 prosent, mot ca. 15 prosent ved utgangen av tredje kvartal. Leasing utgjør i overkant av 60 prosent av utlånene. Samlet vekst i leasingporteføljen ville ligget på 15,5 prosent uten overføringer fra Skandiabanken Bilfinans.

Tabell 5.1.4 Balanseposter

	31.12.2008	31.12.2007	% vekst
Forvaltningskapital	123 071	97 186	26,6
Brutto utlån til kunder	113 085	91 509	23,6
herav leasing	70 240	57 914	21,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	99 946	79 189	26,2
Brutto misligholdte lån	2 710	1 723	57,3
i prosent av brutto utlån	2,40	1,89	
Netto misligholdte lån	1 804	1 259	43,3
i prosent av netto utlån	1,61	1,40	
Tapsnedskrivninger	1 258	746	68,6
i prosent av brutto utlån	1,11	0,82	

Utenlandske filialer i Norge

Tallene omfatter 16 utenlandske filialer i Norge. Filialene har i underkant av 20 prosent av finansieringsselskapenes totale forvaltningskapital. Det var et negativt resultat av ordinær drift som følge av en stor økning i bokførte tap, spesielt i ett selskap. Til sammen seks filialer rapporterte negativt resultat i 2008.

Tabell 5.1.5 Resultatposter for utenlandske filialer i Norge

	2008		2007	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	886	2,64	643	2,26
Andre inntekter	126	0,37	146	0,51
Herav kursgevinster	-7	-0,02	0	0,00
Andre kostnader	683	2,03	483	1,70
Herav lønn og adm.kost.	214	0,64	208	0,73
Driftsresultat før tap	329	0,98	306	1,07
Bokførte tap	502	-1,50	26	0,09
Resultat ordinær drift	-173	-0,52	280	0,98

Filialenes samlede utlånsvekst var påvirket av en reduksjon i utlånene i to selskaper. Veksten varierte ellers mye mellom de ulike filialene.

Tabell 5.1.6 Balanseposter for utenlandske filialer i Norge

	31.12.2008	31.12.2007	% vekst
Forvaltningskapital	33 014	29 631	11,4
Brutto utlån til kunder	30 368	27 839	9,1
Gjeld til kredittinstitusjoner	21 393	18 497	15,7

Forbrukslån

Utvalget består av 15 selskaper som i hovedsak driver med forbrukslån eller har forbruksfinansiering som en del av sin virksomhet. Forbrukslån omfatter både kortbaserte utlån og andre forbrukslån uten sikkerhet. Selskapene tilbyr ulike produkter, blant annet kredittkort med inntil 100 000 kroner i kreditt, samt lån uten sikkerhet i størrelsesorden 10 000 til 350 000 kroner. Den effektive renten på disse lånene vil kunne variere mye (fra ca. 8 til over 30 prosent) avhengig av lånebeløp og tilbakebetalingstid.

Det er 6 finansieringsselskaper i utvalget. Disse har ca. 27 prosent av finansieringsselskapenes utlån til lønnstakere og 7 prosent av finansieringsselskapenes totale utlån. I tillegg inngår 9 banker samt enheter i banker og finansieringsselskaper i utvalget. Bank Norwegian var ny i 2008. Sportsmann Finans, Folkia Finans og Resurs Bank har en begrenset portefølje og er foreløpig ikke med i utvalget.

Årsveksten var klart lavere enn ved utgangen av forrige kvartal. Uten Bank Norwegian ville utlånsveksten siste 12 måneder ligget på ca. 15,0 prosent som var 4,0 prosentpoeng lavere enn ved utgangen av september 2008. Utlånsveksten stagnerte kraftig mot slutten av året. I fjerde kvartal isolert var veksten i underkant av 1,0 prosent.

Tabell 5.1.7 Utviklingen i forbrukslån i et utvalg selskaper

GE Money Bank (NUF), Citibank (NUF), DnB NOR Kort (Cresco), Enter Card, Finaref, Ikano Finans, Europay Norge, Diners Club Norge, Santander Consumer Bank, SEB Privatbanken, Nordea Finans, Skandiabanken (NUF), yA Bank, Svea Finans (NUF), Bank Norwegian

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Forbrukslån (mill. kr)	20 816	22 823	26 276	31 057	36 925	43 122
Vekst % (12 mnd.)*	7,4	9,6	15,1	18,2	18,9	16,8
Bokførte tap (mill. kr)	574	398	382	253	339	903
Tap i % av forbrukslån	2,8	1,7	1,5	0,8	0,9	2,1
Nettorente i % av GFK	10,1	12,0	11,6	11,2	9,8	8,8
Resultat ord. drift i % av GFK	4,9	7,7	7,6	7,6	5,5	3,2
Brutto misligholdte lån (mill. kr)	1 758	1 552	1 471	1 532	1 823	2 867
Brutto mislighold i % av forbrukslån	8,4	6,8	5,5	4,9	5,0	6,6

*Vekstraten i 2003 og 2004 var påvirket av en reduksjon i utlånene i DnB NOR Kort (Cresco).

Det har vært en klar økning i tap og mislighold i 2008, spesielt i siste kvartal. Nivået på bokførte tap og misligholdte lån knyttet til forbrukslån ligger høyere enn for banker og finansieringsselskaper generelt. Resultat av ordinær drift i prosent av GFK, har vist en fallende tendens i år, men selskapene har høyere nettorente og bedre resultat enn gjennomsnittet for banker og finansieringsselskaper.

5.2 Kredittforetak

- Forbedret resultat som følge av økte netto renteinntekter
- Sterk utlånsvekst gjennom overføring av lån fra banker til boligkredittforetak

Foreløpige resultat- og balansetall omfatter 12 kredittforetak hvorav 9 foretak avla regnskap etter IFRS. Boligkredittforetakene gis en egen omtale av avslutningsvis.

Resultat

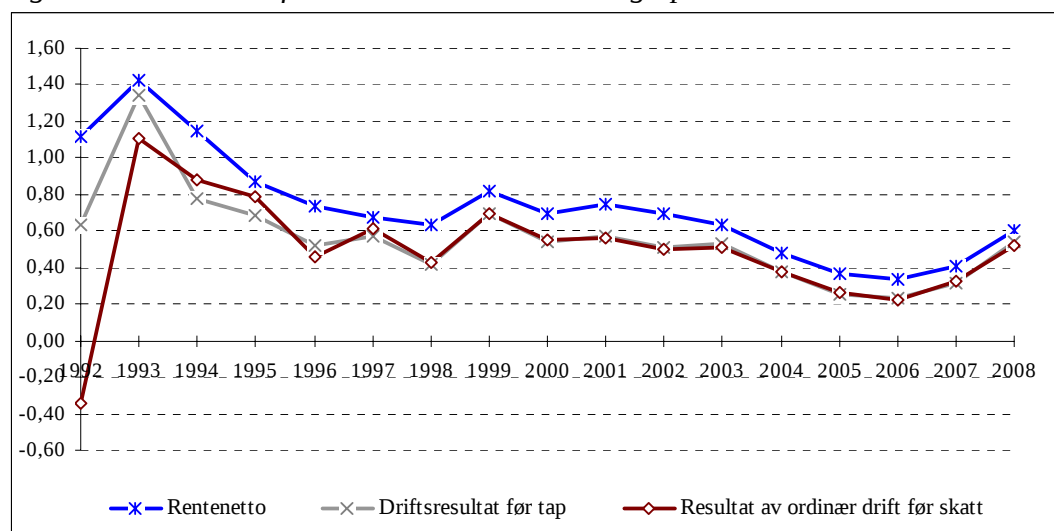
Eksportfinans er tatt ut av resultat- og balanseoppstillingen pga. store svingninger i resultatet. Mens selskapet i 2007 hadde netto kurstap på finansielle instrumenter vurdert til virkelig verdi var det bokført store netto kursgevinster i 2008. I november 2008 inngikk staten en avtale med Eksportfinans om å yte innlån til selskapet for å sikre at norske eksportører får langsiktig finansiering til sine prosjekter. Avtalen er senere godkjent av Stortinget og ESA.

For resten av kredittforetakene var det en forbedring av resultatet på 0,19 prosentpoeng fra 2008. Hovedårsaken til resultatforbedringen var en økning i netto renteinntekter som følge av overføringer av boliglån fra banker. Kredittforetakenes bokførte ligger fortsatt på et lavt nivå.

Tabell 5.2.1 Resultatposter (uten Eksportfinans)

	2008		2007	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	2 931	0,60	1 296	0,41
Andre inntekter	382	0,08	145	0,05
herav kursgevinster	353	0,07	200	0,06
Andre kostnader	719	0,15	423	0,13
herav lønn og adm.kost.	171	0,04	143	0,04
Driftsresultat før tap	2 594	0,54	1 019	0,32
Bokførte tap	84	0,02	-16	-0,01
Resultat ordinær drift	2 510	0,52	1 035	0,33
EK-avkastning (%)	12,4		7,3	

Figur 5.2.1 Kredittforetakenes resultatutvikling i prosent av GFK

Ingen kredittforetak hadde underskudd i 2008. I fjerde kvartal isolert hadde to kredittforetak negativt resultat.

Balanse

Kredittforetakenes utlån til kunder økte med nesten 50 prosent i 2008. Den sterke veksten hadde sin årsak i overføring av utlån fra banker til boligkredittforetak. Veksten i utlån utenom boligkredittforetakene var marginal. Det har vært en økning i misligholdte engasjementer i Bolig- og Næringskreditt, mens tapsnedskrivninger ble økt i DnB NOR Boligkreditt og Bolig- og Næringskreditt.

Tabell 5.2.2 Balanseposter (uten Eksportfinans)

	31.12.2008	31.12.2007	% vekst
Forvaltningskapital	659 026	389 090	69,4
Brutto utlån til kunder	493 740	331 730	48,8
herav utlån vurdert til amortisert kost	365 459	209 545	74,4
herav utlån vurdert til virkelig verdi	128 281	122 185	5,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	179 352	151 731	18,2
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	438 612	215 157	103,9
Brutto misligholdte lån	909	134	577,6
i prosent av brutto utlån	0,18	0,04	
Netto misligholdte lån	796	134	493,1
i prosent av netto utlån	0,16	0,04	
Tapsnedskrivninger	145	58	150,4
i prosent av brutto utlån vurdert til amortisert kost	0,04	0,03	

Soliditet

To kredittforetak benytter IRB-metoden, Nordea Eiendoms-kreditt (tidligere Norgeskreditt) og DnB NOR Boligkreditt. De øvrige kredittforetakene benytter standardmetode ved beregning av kapitalkrav. Kredittforetakene under standardmetoden har samlet økt kjernekapitaldekningen med 0,2 prosentpoeng siden 3. kvartal.

Boligkredittforetak

Av 13 kredittforetak drev 6 hovedsakelig med boliglån i 2008. Dette var DnB NOR Boligkreditt, Sparebank 1 Boligkreditt, Terra Boligkreditt, BN Boligkreditt, Storebrand Kredittforetak og Sparebanken Vest Boligkreditt. Tallene nedenfor omfatter disse 6 foretakene.

Flere norske boligkredittforetak ble etablert i slutten av 2008 og begynnelsen av 2009 som en følge av statens tiltakspakke til banknæringen som gir bankene mulighet til bytte obligasjoner med fortrinnsrett mot statspapirer. De nyetablerte foretakene hadde begrenset virksomhet i 2008. I tillegg er Handelsbanken Eiendoms-kreditt (NUF) etablert.

Den gunstige resultatutviklingen for boligkredittforetakene var i stor grad påvirket av volumveksten som følge av overføring av boliglån fra banker.

Tabell 5.2.3 Resultatposter

	2008		2007	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	1 321	0,67	311	0,47
Andre inntekter	462	0,23	-14	-0,02
herav kursgevinster	561	0,28	28	0,04
Andre kostnader	461	0,23	185	0,28
herav lønn og adm.kost.	73	0,04	35	0,05
Driftsresultat før tap	1 322	0,67	112	0,17
Bokførte tap	65	0,03	14	0,02
Resultat ordinær drift	1 257	0,63	98	0,15
EK-avkastning (%)	13,2		2,2	

Tabell 5.2.4 Balanseposter

	31.12.2008	31.12.2007	% vekst
Forvaltningskapital	325 800	119 369	172,9
Brutto utlån til kunder	273 874	113 271	141,8
herav utlån vurdert til amortisert kost	267 980	111 373	140,6
Gjeld til kredittinstitusjoner	94 876	55 082	72,2
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	215 533	66 438	198,8
Brutto misligholdte lån	186	0	
i prosent av brutto utlån	0,07		
Netto misligholdte lån	72	0	
i prosent av netto utlån	0,03		
Tapsnedskrivninger	75	14	
i prosent av brutto utlån vurdert til amortisert kost	0,03	0,01	

Mange banker har etablert boligkredittforetak med rett til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett etter at nytt regelverk trådte i kraft 1. juni 2007. Bankene har overført boliglån til boligkredittforetakene for å øke den langsiktige finansieringen og redusere likviditetsrisikoen. Ved utgangen av 2008 hadde boligkredittforetakene utstedt obligasjoner med fortrinnsrett på 210 mrd. kroner, mot ca. 50 mrd. kroner ved utgangen av 2007.

6. LIVSFORSIKRINGSSELSKAPER

- Negative finansinntekter i 2008 bidrar til svake resultater
- Høye realiserte tap på aksjer i fjerde kvartal
- Verdiøkning på obligasjoner i fjerde kvartal bidrar positivt til resultatet
- Bufferkapitalen har økt noe siste kvartal

Generelt

Nye virksomhetsregler for livsforsikringsselskaper og endret årsregnskapsforskrift for forsikringsselskaper trådte i kraft med virkning f.o.m. 2008. Som følge av at nye virksomhetsregler vanskeliggjør omarbeiding av regnskapene for tidligere år, er det i regnskapsforskriften åpnet for fritak fra å utarbeide sammenligningstall for 2007. Det er derfor kun sammenligningstall for samme periode i 2007 på enkelte størrelser, og det gjøres i større grad sammenligning med forrige kvartal.

Kapitalavkastning (kollektivporteføljen)

Livselskapene hadde en bokført kapitalavkastning på 1,3 prosent i 2008. Svake finansresultater ga verdijustert avkastning i 2008 på -1,4 prosent for selskapene samlet. Selskapene med høyest aksjeandel gjennom fjerde kvartal hadde den svakeste verdijusterte avkastningen.

Resultat

Livselskapene hadde et resultat før skatt på -2,8 mrd. kroner i 2008. Det tilsvarer -0,4 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK). Selskapene hadde samlet netto inntekter fra finansielle eiendeler på -9,9 mrd. kroner (-1,3 prosent av GFK). Dette er likevel en bedring sammenlignet med de tre første kvartalene hvor dette utgjorde -15 mrd. kroner (-2,7 prosent av GFK annualisert). Selskapene hadde samlet netto verdiendringer på finansielle eiendeler på -21 mrd. kroner, hvorav verdiendringer på aksjer utgjorde -26 mrd. kroner. Verdien på utenlandske verdipapirer påvirkes valutakursutviklingen. Rentenedgangen i fjerde kvartal bidro til en verdiøkning på obligasjoner, og for 2008 utgjorde dette nær 7 mrd. kroner. Selskapene har samlet brukt om lag 11 mrd. kroner av tilleggsavsetningene i 2008 og dette bidrar vesentlig til at årsresultatet fremstår bedre enn resultatet for 1.-3. kvartal. Det er ikke anledning til å benytte tilleggsavsetningene i delårsregnskapet.

Verdijustert resultat som inkluderer endringer i kursreguleringsfondet var på -20 mrd. kroner (-2,8 prosent av GFK) i 2008. Det betydelige aksjesalget i fjerde kvartal har bidratt til høye realiserte tap, mens rentenedgangen har gitt en samlet verdiøkning på de finansielle eiendelene i fjerde kvartal isolert.

Tabell 6.1 Utvalgte resultatposter

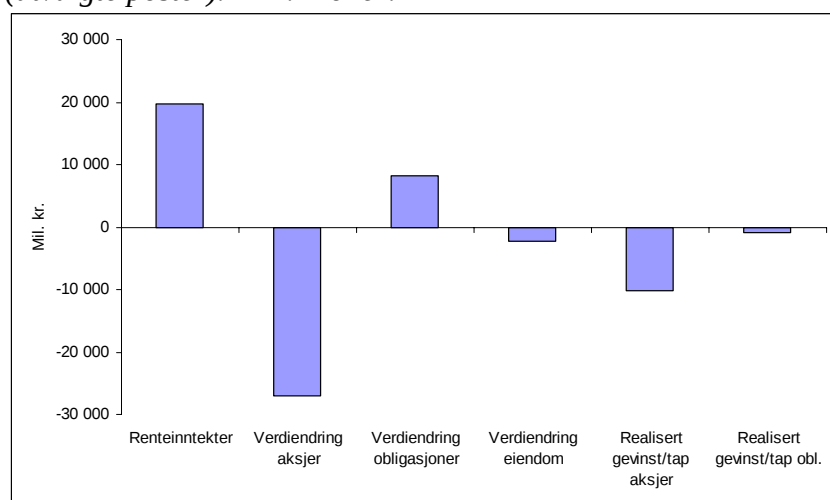
RESULTATER	2008		1.-3. kvartal 2008	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK*
Premieinntekter	78 120	10,60	63 614	11,53
herav overføringer av premieres. mv. fra andre	11 530	1,56	10 453	1,89
Netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen	-9 877	-1,34	-15 016	-2,72
herav gevinster ved realisasjon	-12 148	-1,65	-2 242	-0,41
herav verdiendringer	-20 830	-2,83	-31 207	-5,66
Erstatninger	64 238	8,72	49 762	9,02
herav overføring av premiereserve mv. til andre	9 568	1,30	8 096	1,47
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	8 009	1,09	-1 798	-0,33
herav endring i tilleggsavsetninger	11 095	1,51	0	0,00
Forsikringsrelaterte driftskostnader	5 653	0,77	4 205	0,76
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	-893	-0,12	-11 781	-2,14
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	-1 856	-0,25	-3 652	-0,66
Resultat før skatt	-2 750	-0,37	-14 896	-2,70
Endring i kursreguleringsfond	-17 491	-2,37	-17 738	-3,22
Verdijustert resultat før skatt	-20 241	-2,75	-32 635	-5,92
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter)	-3 221	-0,44	-15 274	-2,77

*Annualiserte prosenter

Premieinntektene utgjorde 78 mrd. kroner 10,6 prosent av GFK) i 2008. Dette er om lag samme nivå som i 2007. Erstatningene falt fra 69 til 64 mrd. kroner (fra 9,8 til 8,7 prosent av GFK).

Det er hovedsakelig verdiendringer og realisert tap på aksjebeholdningen som bidrar negativt til resultatet. Mens obligasjoner og sertifikater hadde en negativ verdiendring i de tre første kvartalene i 2008 på -2,2 mrd. kroner, bidro rentenedgangen i fjerde kvartal til en økning i verdien på rentepapirene for 2008 sett under ett med 1,6 mrd. kroner. Renteinntektene bidrar også positivt til resultatet med nær 20 mrd. kroner. Verdiendring på eiendom utgjorde totalt - 2,2 mrd kroner i 2008.

Figur 6.1 Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen 2008 (utvalgte poster). Mill. kroner.

Verdien på obligasjonene viste en positiv utvikling i fjerde kvartal. I 2008 sett under ett har stats- og statsgaranterte obligasjoner har hatt en positiv verdiutvikling, mens de øvrige obligasjonene har hatt en verdinedgang. Det siste kvartalet har imidlertid rentenedgangen gitt en betydelig verdiøkning på foretaksobligasjoner. Selskapene har hatt noe realisert tap på foretaksobligasjoner i 2008, mens selskapene hadde en netto realisert gevinst på offentlig utstedte obligasjoner.

Tabell 6.2 Realisert gevinst/tap og verdiendringer på obligasjonsporteføljen

Mill. kr.	2008	4. kv. 2008
Verdiendringer på obligasjoner	8 399	11 304
- Stats- og statsgaranterte og andre offentlige obligasjoner	8 626	7 975
- Øvrige obligasjoner	-158	3 328
Netto gevinst/tap ved realisasjon av obligasjoner	-890	-1 269
- Stats- og statsgaranterte og andre offentlige obligasjoner	437	598
- Øvrige obligasjoner	-1 317	-1 867

Balanse

Livselskapenes forvaltningskapital var 735 mrd. kroner ved utgangen av 2008. Kollektivporteføljen utgjorde hoveddelen av forvaltningskapitalen med 84 prosent, mens selskaps- og investeringsvalgporteføljen utgjorde hhv. 10 og 6 prosent.

For selskapene totalt sett utgjorde finansielle eiendeler til virkelig verdi 409 mrd. kroner ved utgangen av 2008. Dette utgjør litt over halvparten av selskapenes samlede balanse. Aksjeandelen utgjorde 12 prosent for selskapene totalt. Dette er en nedgang på fem prosentpoeng sammenlignet med forrige kvartal. Aksjeandelen i kollektivporteføljen var 10 prosent. Aksjeandelen baserer seg kun på beholdningstall på balansen og tar ikke hensyn til eventuelle derivater. Aksjeeksponeringen inkludert derivater (sikringsinstrumenter) er for de fleste selskapene lavere enn aksjeandelen som fremgår av balansen. Utenlandske aksjer utgjorde 52 prosent av aksjebeholdningen for selskapene totalt. Dette er en økning på tre prosentpoeng sammenlignet med utgangen av andre kvartal.

Obligasjoner og sertifikater til virkelig verdi utgjorde ved utgangen av andre kvartal 267 mrd. kroner, som tilsvarer 36 prosent av total forvaltningskapital (37 prosent av investeringer i kollektivporteføljen). Dette er en økning på 7 prosentpoeng siden utgangen av forrige kvartal. Om lag 35 prosent av obligasjonsporteføljen var offentlig utstedte obligasjoner.

Obligasjoner holdt til forfall utgjorde 117 mrd. kroner, som tilsvarer 16 prosent av forvaltningskapitalen. Dette er en nedgang på 6 prosentpoeng og skyldes i hovedsak at Storebrand har løst opp hele hold til forfall porteføljen.

Tabell 6.3 Utvalgte balanseposter

BALANSE OG NØKKELTALL	31.12.2008		30.09.2008		31.12.2007	
	Mill. kr.	% av FK	Mill. kr.	% av FK	Mill. kr.	% av FK
Bygninger og faste eiendommer	95 025	12,9	94 933	13,0	89 438	12,1
Finansielle eiendeler til amortisert kost	202 145	27,5	214 843	29,4	241 919	32,8
herav investeringer som holdes til forfall	117 762	16,0	157 929	21,6	180 643	24,5
herav utlån og fordringer	77 193	10,5	50 632	6,9	20 689	2,8
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	409 438	55,7	370 268	50,7	369 755	50,1
herav aksjer og andeler	91 149	12,4	125 108	17,1	172 682	23,4
herav obligasjoner og sertifikater	266 740	36,3	210 657	28,8	187 274	25,4
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	734 940	100,0	730 576	100,0	737 849	100,0
herav eiendeler i selskapsporteføljen	73 518	10,0	81 499	11,16		
herav investeringer i kollektivporteføljen	620 270	84,4	596 958	81,71		
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	41 145	5,6	52 120	7,13		
Kursreguleringsfond	304	0,0	59	0,01		
Forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelser	609 154	82,9	609 495	83,43		
Tilleggsavsetninger - kollektivporteføljen	13 215	1,8	24 197	3,31		
Ansvarlig kapital	53 296	7,3	49 088	6,72		

Tabell 6.4 Spesifikasjon av obligasjoner og sertifikater til virkelig verdi

	31.12.2008	
	Mill. kr.	% av FK
Stats- og statsgaranterte og andre offentlige obl.	92 406	12,6
Øvrige obligasjoner	122 493	16,7

Soliditet og stresstester

Livselskapene hadde ved utgangen av tredje kvartal en samlet kapitaldekning på 17,5 prosent. Samtlige selskaper oppfylte kravet om 8 prosent kapitaldekning ved utgangen av 2008.

Stresstest II – livselskaper³

Fra og med 2008 skal samtlige forsikringsselskaper og de største pensjonskassene rapportere stresstester til Kredittilsynet kvartalsvis, jfr. forskrift 22.02.2008 om rapportering av stresstester for forsikringsselskaper og pensjonsforetak. Stresstest II er basert på bokførte verdier og skal belyse selskapets evne til å oppfylle gjeldende soliditetskrav. Stresstesten avviker noe fra stresstesten definert i den tidligere kapitalforvaltningsforskriften, og som

³ Tallene for livselskapene gjelder de syv største selskapene som utgjorde 99 prosent av livselskapenes samlede forvaltningskapital ved utgangen av 2008.

Kredittilsynet tidligere har benyttet i sine beregninger, men er likevel i hovedsak basert på de samme prinsippene. Følgende forutsetninger legges til grunn i beregning av markedsrisiko:

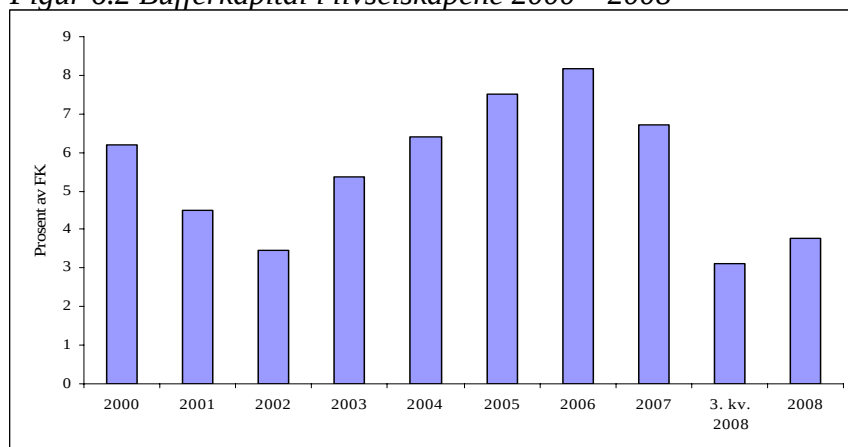
- **Et parallelt skift rentekurven på 1,5 prosentpoeng,**
- **et fall i aksjekursene med 20 prosent,**
- **et fall i eiendomsmarkedene med 12 prosent og**
- **en endring i kursen på utenlandsk valuta med 12 prosent.**

Bufferkapitalen består av overskytende kjernekapital (kjernekapitalmargin), tilleggsavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse, kursreguleringsfond og risikoutjevningsfond.

Stresstestene per 31. desember viste en bedring i bufferkapitalutnyttelsen for de alle de syv største selskapene i forhold til utgangen av tredje kvartal. Bufferkapitalutnyttelsen for de syv selskapene samlet utgjorde 106 prosent, mot 142 prosent ved utgangen av tredje kvartal.

Bufferkapitalen, slik den er definert i stresstesten, økte med 7 mrd. kroner siden utgangen av 3. kvartal og utgjorde 4 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 2008, mot 3,1 prosent ved utgangen av tredje kvartal.

*Figur 6.2 Bufferkapital i livselskapene 2000 – 2008**

*Tallene i 2008 baserer seg på stresstestrappotereringen og kan avvike noe fra tidligere perioder.

7. PENSJONSKASSER

- Negativ verdijustert og bokført avkastning i pensjonskassene i 2008
- Bufferkapitalen er redusert, nedgangen i bufferkapital er størst i de private pensjonskassene

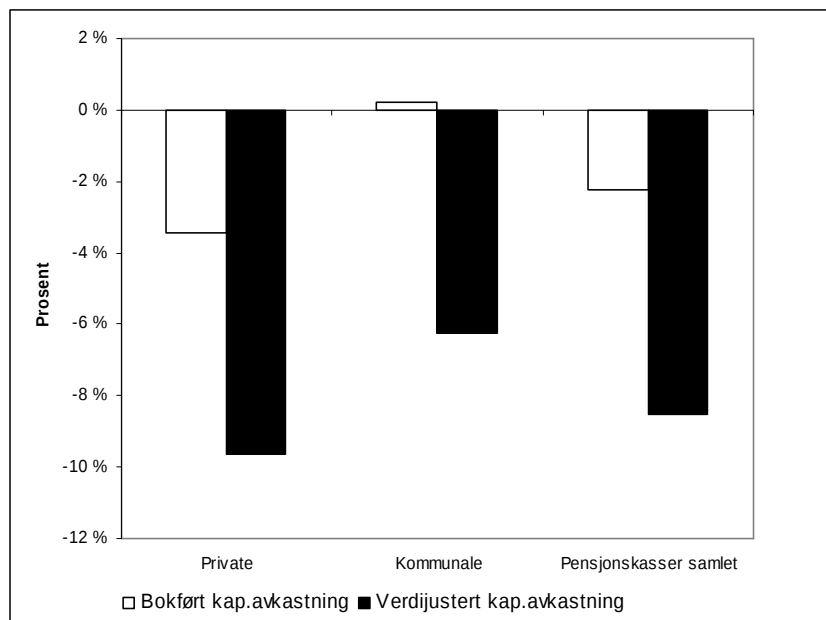
Fra 1. januar 2008 er virksomhetsreglene for forsikringsselskaper og pensjonskasser og årsregnskapsforskriften endret, noe som har ført til store endringer i innhold og presentasjon av regnskapene. De nye virksomhetsreglene vanskeliggjør omarbeiding av regnskapene for tidligere år, og i regnskapsforskriften er det åpnet for fritak fra å utarbeide sammenligningstall for 2007.

Omtalen nedenfor omfatter pensjonskasser som hadde en forvaltningskapital på over 1 mrd. kroner ved utgangen av 2007, tilsvarende om lag 80 prosent av samlet forvaltningskapital i pensjonskassene. Utvalget består av 18 private og 15 kommunale pensjonskasser av totalt 116 pensjonskasser. Pensjonskassene i utvalget hadde en forvaltningskapital på 129 mrd. kroner ved utgangen av 2008, hvorav de private og kommunale pensjonskassene hadde en forvaltningskapital på hhv. 87 mrd. kroner og 42 mrd. kroner.

Kapitalavkastning (kollektivporteføljen)

Pensjonskassenes samlede bokførte kapitalavkastning i kollektivporteføljen var -2,3 prosent i 2008. Den verdijusterte kapitalavkastningen i kollektivporteføljen var på -8,5 prosent, ned fra 0,7 prosent i første halvår. Den negative verdijusterte og bokførte avkastningen skyldes en nedgang i finansinntektene som følge av den negative utviklingen i aksjemarkedene det siste året. Til sammenligning hadde pensjonskassene en bokført og verdijustert kapitalavkastning på 8,1 og 5,8 prosent i 2007.

Figur 7.1 Kapitalavkastningen i et utvalg pensjonskasser i 2008

De private pensjonskassene i utvalget hadde en bokført kapitalavkastning i kollektivporteføljen på -3,5 prosent, mens den verdijusterte avkastningen var -9,6 prosent. For de kommunale pensjonskassene var den bokførte og verdijusterte kapitalavkastningen i kollektivporteføljen på 0,2 prosent og -6,2 prosent. Høyere eksponering i aksjemarkedene har

bidratt til at verdijustert kapitalavkastning er lavere i de private pensjonskassene enn i de kommunale pensjonskassene.

Balanse

Kollektivporteføljen utgjorde den største andelen av forvaltningskapitalen med 91 prosent. Selskapsporteføljen og investeringsvalgporteføljen utgjorde hhv. 8 prosent og 1 prosent.

Tabell 7.1: Utvalgte balanseposter i et utvalg pensjonskasser 31.12.2008

Balanse og nøkkeltall	Private		Kommunale		Pensjonskasser samlet	
	Mill kr.	% av FK	Mill kr.	% av FK	Mill kr.	% av FK
Bygninger og andre faste eiendommer	4 412	5,1	972	2,3	5 384	4,2
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	5 402	6,2	13 049	31,0	18 452	14,3
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	4 477	5,1	12 161	28,9	16 638	12,9
herav utenlandsk utsteder	105	0,1	489	1,2	594	0,5
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	74 815	85,7	26 796	63,6	101 611	78,5
herav aksjer og andeler	25 993	29,8	8 862	21,0	34 855	26,9
herav utenlandsk utsteder	14 585	16,7	2 782	6,6	17 367	13,4
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	45 146	51,7	14 450	34,3	59 597	46,1
herav utenlandsk utsteder	18 443	21,1	1 544	3,7	19 986	15,4
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	87 248	100,0	42 127	100,0	129 375	100,0
herav selskapsportefølje	8 097	9,3	2 767	6,6	10 864	8,4
herav investeringer i kollektivporteføljen	78 820	90,3	38 369	91,1	117 189	90,6
herav investeringsvalgportefølje	0	0,0	992	2,4	992	0,8
Kursreguleringsfond	544	0,6	116	0,3	660	0,5
Tilleggsavsetninger - kollektivporteføljen	1 901	2,2	601	1,4	2 502	1,9
Ansvarlig kapital	6 832	7,8	2 329	5,5	9 161	7,1

Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi utgjorde 79 prosent av forvaltningskapitalen for pensjonskassene samlet; for private og kommunale pensjonskasser var andelen 86 prosent og 64 prosent.

Aksjer og andeler utgjør 27 prosent av forvaltningskapitalen for pensjonskassene samlet ved utgangen av 2008, en nedgang på fem prosentpoeng fra 2. kvartal. For de private og de kommunale pensjonskassene i utvalget var aksjeandelen på 30 prosent og 21 prosent av forvaltningskapitalen. Andelen aksjer med utenlandsk utsteder var 50 prosent for pensjonskassene samlet. For de private og kommunale pensjonskassene var utenlandsandelen på 56 prosent og 31 prosent. Til sammenligning hadde pensjonskassene en aksjeandel på 33 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 2007. Aksjeandelen til både private og kommunale pensjonskasser er adskillig høyere enn i livselskapene som hadde en aksjeandel på 12 prosent ved utgangen av 2008. Andelen utenlandske aksjer i livselskapene er 52 prosent. De kommunale pensjonskassene har en adskillig lavere utenlandsandel i sin aksjebeholdning enn både de private pensjonskassene og livselskapene.

Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning målt til virkelig verdi utgjorde 46 prosent av forvaltningskapitalen. Andelen har kun økt med 0,5 prosentpoeng fra 2. kvartal. Utenlandsandelen var 34 prosent for pensjonskassene samlet. For de private og kommunale pensjonskassene var utenlandsandelen på 41 prosent og 11 prosent. De kommunale pensjonskassene har en mye lavere utenlandsandel enn både de private pensjonskassene og livselskapene for disse verdipapirene.

Finansielle eiendeler målt til amortisert kost utgjorde 14 prosent av forvaltningskapitalen. Dette er en økning på fem prosentpoeng fra 2. kvartal. Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning utgjorde størst andel med 83 prosent. For disse verdipapirene var andelen med utenlandsk utsteder 3,6 prosent.

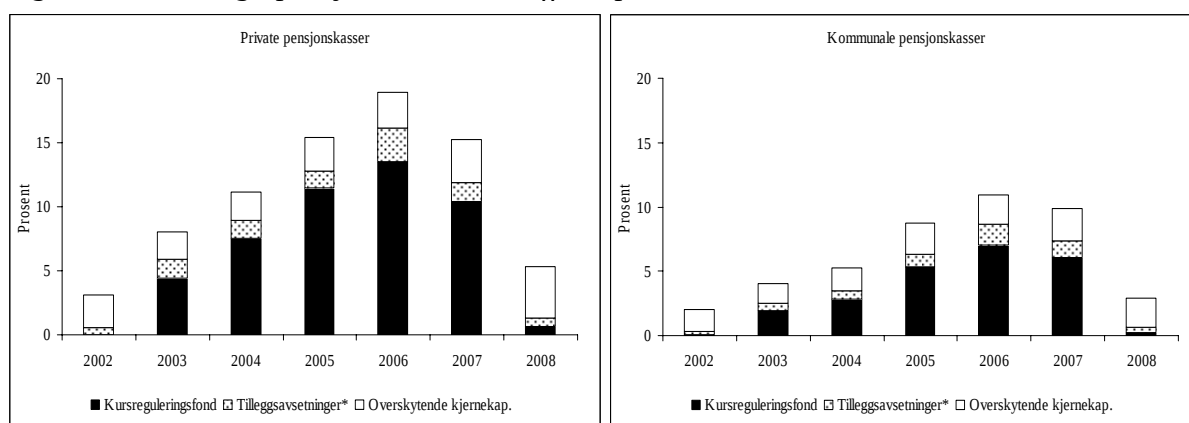
Soliditet

Ved utgangen av 2008 hadde pensjonskassene i utvalget samlet en kapitaldekning på 15,4 prosent, mot 14,2 prosent ved utgangen av 2007. Alle pensjonskassene i utvalget oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

Bufferkapitalen, bestående av overskytende kjernekapital, tilleggsavsetninger begrenset oppad til ett års rentegaranti og kursreguleringsfond, var 5,9 mrd. kroner eller 4,5 prosent av pensjonskassenes forvaltningskapital ved utgangen av 2008. Det siste året er bufferkapitalen redusert med 12,6 mrd. kroner eller 9,2 prosentpoeng målt som andel av forvaltningskapitalen. Per 2. kvartal var bufferkapitalen 13,4 mrd. kroner, tilsvarende 10,1 prosent av forvaltningskapitalen.

Bufferkapitalen i de private pensjonskassene ble redusert fra 15,2 til 5,3 prosent av forvaltningskapitalen fra utgangen av 2007 til utgangen av 2008. Bufferkapitalen til de kommunale pensjonskassene falt fra 9,9 prosent til 2,9 prosent av forvaltningskapitalen i samme periode. Til sammenligning utgjorde bufferkapitalen i livselskapene 3,8 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 2008.

Figur 7.2 Utvikling i pensjonskassenes bufferkapital

*Her medregnes tilleggsavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse

8. SKADEFORSIKRINGSSELSKAPER

- Lave finansinntekter har gitt svakere resultater
- Bruk av sikkerhetsavsetningene bidro til økning i teknisk resultat

Utvalget består av 44 forsikringsselskaper. I fremstillingen er selskapene delt inn i ulike grupper. De største konsernene vil bli omtalt i et eget avsnitt. Utenlandske filialer i Norge er ikke inkludert i den generelle analysen, men fordi utenlandske filialer har en betydelig andel av det norske markedet, er det i et avsnitt gjengitt samlede tall for de største filialene basert på rapportering til Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 8.1 viser de ulike forsikringsgruppenes markedsandeler målt i prosent av samlet forfalt bruttopremie. Det store skiftet i markedsandelen mellom konsern og filialer skyldes at Vesta ble filial i 3. kvartal 2007.

Tabell 8.1 Markedsandeler mål etter forfalt bruttopremie

I prosent av samlet bruttopremie	2008	2007*
Knyttet til konsern	35	45
Captives	7	5
Øvrige aksjeselskaper	9	8
Sjøforsikringsselskaper	3	4
Gjensidige selskaper	1	1
Filialer	45	37

* i løpet av 2007 gikk Vesta over til å bli TrygVesta og utenlandsk filial

Resultatutvikling i gruppene

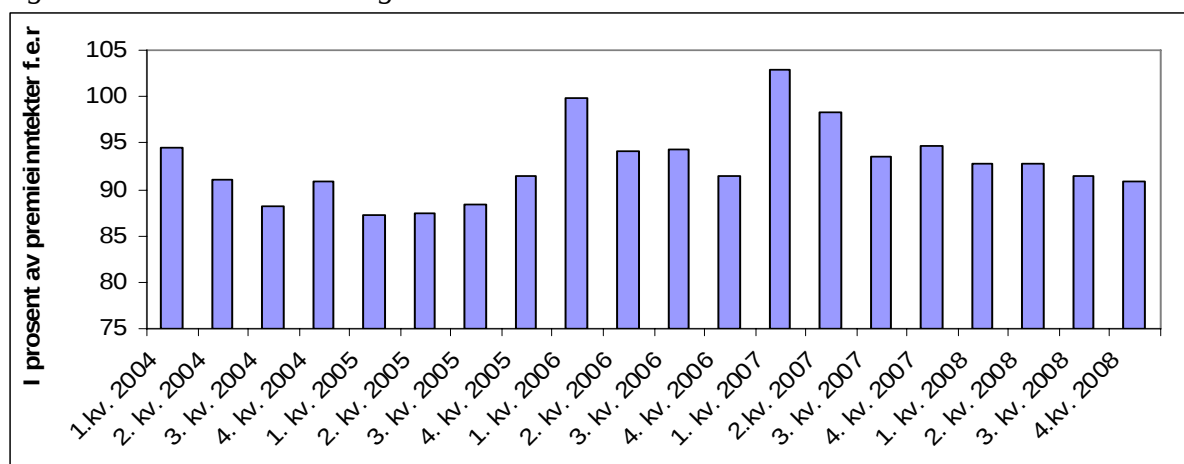
Tabell 8.2 resultatutviklingen i de ulike gruppene av skadeselskaper

Tall i mill. kroner		2008	2007
Knyttet til konsern	Teknisk resultat	2 376	2 416
	Resultat før skattekostnad	455	3 794
Captives	Teknisk resultat	2 159	-1 914
	Resultat før skattekostnad	-67	-1 631
Øvrige aksjeselskaper	Teknisk resultat	114	200
	Resultat før skattekostnad	-160	288
Sjøforsikringsselskaper	Teknisk resultat	364	-135
	Resultat før skattekostnad	141	-88
Gjensidige selskaper	Teknisk resultat	173	122
	Resultat før skattekostnad	-18	164
Alle selskaper	Teknisk resultat	5 187	689
	Resultat før skattekostnad	351	2 527

Tabell 8.2 viser resultatutviklingen i de ulike gruppene av skadeselskaper. Det er spesielt endring i sikkerhetsavsetning og netto inntekter fra investeringer som påvirker resultatene. Med unntak av gruppene knyttet til konsern og øvrige aksjeselskaper, bidro lavere combined ratio (erstatningskostnader og forsikringsrelaterte kostnader for egen regning (f.e.r) i prosent av premieinntekter f.e.r) og bruk av sikkerhetsavsetningene til bedre tekniske resultater i 2008 enn i 2007. Konsernene og aksjeselskapene reduserte bidraget til sikkerhetsavsetningene, men dette var ikke nok til å øke teknisk resultat. Alle gruppene opplevde netto tap på investeringer i 2008. For aksjeselskap, konsern og gjensidige selskaper medførte tapene en sterk nedgang i resultat før skatt sammenlignet med 2007. Captives og sjøforsikringsselskapene hadde en økning i resultat før skatt til tross for tap på investeringer. Økning i teknisk resultat var større

enn reduksjonen i investeringsinntektene for disse gruppene. Den store økningen i de tekniske resultatene kom av stor nedgang i gruppenes combined ratio, som sank med 9,3 prosentpoeng for sjøforsikringsselskapene og med 26,1 prosentpoeng for captives.

Figur 8.1 Kvartalsvis utvikling i combined ratio

Figur 8.1 viser den kvartalsvise utviklingen av combined ratio for alle selskapene samlet. Combined ratio er summen av skadeprocent (erstatningskostnader f.e.r i prosent av premieinntekter f.e.r) og kostnadsprocent (forsikringsrelaterte driftskostnader f.e.r. i prosent av premieinntekter f.e.r). Combined ratio gir et mål på lønnsomheten av den forsikringsrelaterte virksomheten. Figuren viser store sesongvariasjoner. I en lengre periode har det vært en stigende trend der combined ratio i det aktuelle kvartalet har vært høyere enn i tilsvarende kvartal året før. I 2008 har imidlertid dette endret seg. I hvert kvartal har det vært en lavere combined ratio enn i tilsvarende kvartal i 2007. I 2008 var gjennomsnittlig combined ratio 90,8. Det er det laveste nivået siden 3. kvartal 2005. I de foregående årene har betydelig konkurranse og høye investeringsinntekter gitt selskapene insentiver til å holde premiesatsene nede. Med lavere investeringsinntekter blir det viktigere for selskapene å oppnå et godt forsikringsteknisk resultat gjennom lavere skade- og kostnadsprosent.. En del selskaper vil antakelig øke premiesatsen og redusere kostnadene for å øke lønnsomheten. For de store bransjene motorvogn privat, brann-kombinert privat og reiseforsikring har det i de siste årene vært en markert nedgang i kostnadsprosenten, fra 30 prosent i 1998 til 23,7 prosent i 2007.

Tabell 8.3 Combined ratio i ulike grupper

(Tall i prosent)	Knyttet til konsern	Captives	Øvrige aksje-selskaper	Sjøforsikr.-selskaper	Gjensidige selskaper	Alle
2008	94,4	48,5	103,1	117,3	85,1	90,8
2007	94,4	74,6	94,2	126,6	86,8	94,5

Tabell 8.3 viser hvordan combined ratio fordeler seg i de ulike gruppene. Captive-selskapene hadde en svært lav combined ratio på 48,5 prosent i 2008. Gruppens combined ratio sank med 26,1 prosentpoeng sammenlignet med 2007, og bidro sterkt til å redusere nivået for alle skadeselskapene samlet. Endringene i captive-selskapenes combined ratio sier mer om variasjon i hvordan regnskapet føres, enn om faktiske endringer i nivået på premieinntekter og skadeutbetalinger. Sjøforsikringsselskapene har også hatt en betydelig nedgang, men ligger

fortsatt på et høyt nivå med 117,3 prosent i 2008. For øvrige aksjeselskaper har combined ratio økt med 8,8 prosentpoeng til 103,1. Denne gruppen har hatt en økning i både skade- og kostnadsprosenten. Gruppen består av flere nyetablerte selskaper med lave premieinntekter, noe som bidrar til høy combined ratio. I gruppen knyttet til konsern har combined ratio holdt seg stabil.

18 av 44 skadeforsikringsselskaper hadde negativt resultat før skatt i 2008. Til sammenligning var det 8 av 41 selskaper som hadde negativt resultat i 2007. For mange av selskapene er det negative investeringsinntekter som er hovedforklaringen til underskuddene.

Resultatutvikling for selskapene samlet

I fremstillingen av resultat- og balanseutviklingen for skadeforsikringsselskapene samlet, er captives holdt utenom som følge av svært store variasjoner i resultatene fra år til år.

Tabell 8.4 Samlet resultatutvikling for alle skadeforsikringsselskaper utenom captives

Tall i mill. kr og prosent av premie f.e.r	2008	% av premie	2007	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	21 745	0	20 885	0
Allokert investeringsavkastning	1 912	9	2 157	10
Andre forsikringsrelaterte inntekter (inkl. premierabatter og gevinster)	110	1	71	0
Erstatningskostnader f.e.r.	16 419	76	15 894	76
Forsikringsrelaterte driftskostnader f.e.r.	4 542	21	4 179	20
Endring i sikkerhetsavsetning mv.	-230	-1	423	2
Resultat av teknisk regnskap	3 027	14	2 603	12
Netto inntekter av finansielle eiendeler	-694	-3	3 712	18
Allokert investeringsavkastning	1 912	9	2 157	10
Andre inntekter/kostnader	-4	0	0	0
Resultat før skattekostnad	418	2	4 158	20

I 2008 hadde skadeforsikringsselskapene et samlet teknisk resultat på 3 027 mill. kroner, mot 2 603 mill. kroner i 2007. Premieinntekter, erstatningskostnader og forsikringsrelaterte driftskostnader f.e.r har holdt seg rimelig stabile. Det var først og fremst bruk av sikkerhetsavsetningene som bidro til resultatøkningen. Til tross for bedring i teknisk resultat, førte en sterk reduksjon i finansinntektene til at resultat før skatt sank med hele 89,9 prosent, fra 4 158 mill. kroner i 2007 til 418 mill. kroner i 2008.

Utviklingen i finansmarkedet har stor betydning for forsikringsselskapenes resultater. På obligasjoner og sertifikater hadde selskapene samlet en realisert netto kursgevinst på 8 mill. kroner i 2008. All gevinsten kommer fra statsgaranterte/offentlige obligasjoner og sertifikater hvor selskapene hadde 80,2 mill. kroner i netto kursgevinst. På øvrige obligasjoner og sertifikater hadde selskapene på samme tid 72,3 mill. kroner i netto kurstap. Tabell 8.6 viser at også de urealiserte verdiendringene på obligasjoner og sertifikater har vært store det siste året.

Tabell 8.5 Realisert kursgevinst/tap

Spesifikasjon kursgevinst/-tap obligasjoner og sertifikater	2008	2007	4. kv. 2008
Tall i mill. kroner			
Gevinst ved realisasjon av obligasjoner og sertifikater	324	74	247
Tap ved realisasjon av obligasjoner og sertifikater	316	66	256
Netto	8	9	-9

Tabell 8.6 Urealiserte verdiendringer

Verdiendringer på investeringer (urealiserte)			
Tall i mill. kroner	2008	2007	4.kv. 2008
Stats- og statsgaranterte og andre offentlige obligasjoner og sertifikater	47	9	39
Øvrige obligasjoner og sertifikater	-12	16	66
Netto	35	26	105

Balanseutvikling i alle selskapene

Tabell 8.7 Samlet balanseutvikling for alle skadeforsikringsselskaper utenom captives

Tall i mill. kr og prosent av forvaltningskapital	31.12.2008	% av FK	31.12.2007	% av FK
Bygninger og faste eiendommer	1 950	2	3 493	4
Investeringer som holdes til forfall	16 629	21	11 200	14
Aksjer og andeler	9 920	13	14 024	18
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	18 618	24	20 172	26
Utlån	1 020	1	1 039	1
Ansvarlig kapital	4 522	6	16 719	21
Forsikringstekniske avsetninger	43 263	55	41 072	52
Forvaltningskapital	78 798	100	78 410	100

Samlet hadde skadeforsikringsselskapene en forvaltningskapital på 78,8 mrd. kroner ved utgangen av 2008, det er en marginal økning på 0,5 prosent siste år. Investeringer som holdes til forfall utgjorde 21 prosent av forvaltningskapitalen, etter en økning på 7 prosentpoeng. Aksjer og andeler utgjorde 13 prosent, etter en nedgang på 5 prosentpoeng. Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning utgjorde 24 prosent av forvaltningskapitalen, mot 26 prosent ved utgangen av 2007. Bygninger og faste eiendommer sank med 2 prosentpoeng, mens utlån har holdt seg stabilt.

Tabell 8.8 Spesifikasjon av balanse alle selskaper utenom captives

Spesifikasjon obligasjoner mm.		
Tall i mill. kroner	31.12.2008	31.12.2007
Stats- og statsgaranterte og andre offentlige obligasjoner og sertifikater	6 676	3 089
Øvrige obligasjoner og sertifikater	10 493	17 236

Beholdningen av statsgaranterte/offentlig obligasjoner og sertifikater har hatt en verdiøkning på 3,59 mrd. kroner fra utgangen av 2007 til utgangen av 2008, mens beholdningen av øvrige obligasjoner/sertifikater har sunket med 6,74 mrd. kroner i verdi i samme periode.